

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Elias Helander

Vertaistilanteita peilaamalla itsensä auttajaksi

Case työskentelymalli asiakastyön tukemiseksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

22.10.2020

Tekijä(t) Otsikko	Elias Helander Vertaistilanteita peilaamalla itsensä auttajaksi
Sivumäärä Aika	29 sivua + 9 liitettä 22.10.2020
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaaja(t)	Lehtori Katja Ihamäki Lehtori Jukka Törnroos
<p>Tämän opinnäytteen tarkoituksena oli kehittää toimintamalli Metropolian PEILI-hankkeelle pilotteihin keväällä 2020, sekä osaksi PEILI-hankkeen toimintamalli kokonaisuutta. Kehitetyn toimintamallin tavoitteena on rakentaa sellainen työkalu, jonka avulla nuorten miesten olisi helpompi sanoittaa ne syrjäytymistä ehkäisevät keinot, joita heillä jo on.</p> <p>Tämä opinnäytetyöprojekti sisältää kaksi tuotetta case tilannekortit sekä fasilitoijan vihon, joka on ohjekirja tilannekorttien käyttöön. Case tilannekortit ovat syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten miesten elämäntilanteita. Case tilannekortteja on kahdeksan kappaletta, joissa jokaisessa on oma erilainen huono-osaisuuden kuvaus, voimavarat kuin myös unelmat ja haaveet. Nämä tilanteet toimivat keskustelun herättäjänä sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka eivät itse näe tai koe että heillä olisi minkäänlaisia ongelmia vaikkakin he olisivat täysin syrjäytymisvaaran uhan alla. Korttien tarkoitus on etäyttää asiakas omasta tilanteestaan ja auttaa heitä katsomaan yleisesti samanlaisia tilanteita, joissa he itse ehkä ovat. Tällainen järkiperäinen kokonaiskuvan katsominen voi auttaa monia nuoria aikuisia suunnittelemaan tai ratkaisemaan oman tulevaisuutensa kulun.</p> <p>Keskeisenä tutkimisen kohteena case tilannekorttien luomisprosessissa oli yleisimmät nuorten miesten syrjäytymisen syyt, osallisuus, toimijuus, sekä asiat, jotka luovat syrjäytymisen uhkaa. Tällaiset tilanteet värittivät tarinoita case tilannekortteihin ja teki niistä samaistuttavia. Toisena osana tässä projektissa oli fasilitoijan vihko, jonka tehtävät muodostuivat innovaatioiden kautta, joita testattiin PEILI-hankkeen piloteissa</p> <p>Toimintamallia ei päästy testaamaan täydellä kapasiteetilla Covid-19 viruksen saapuessa myös Suomeen ja siksi olisi tärkeää jatkossa tehdä tutkimus niin fasilitoijan vihon kuin korttienkin käytön hyödyistä. Toimintamallia päästiin testaamaan vasta syksyllä 2020 seminaarissa, jossa Ollessaan Metropolian hankkeelle tehtynä, voi case tilannekortteja käyttää myös opinnoissa harjoittelutilanteina.</p>	
Avainsanat	Case työskentelyn välineet, syrjäytyminen, etäyttäminen.

Author(s) Title	Elias Helander Help yourself by reflecting on comparable cases
Number of Pages Date	29 pages + 9 appendices 22 October 2020
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Senior Lecturer Katja Ihamäki Senior Lecturer Jukka Törnroos
<p>The main objective of this thesis was to build an operating model for Metropolia's PEILI-project. The operating model was supposed to be used in the pilots of the project in the spring of 2020, and as part of their operating model collection. The main goal of this operating model was to help young adult men to narrate their situation more accurately, especially when facing marginalization.</p> <p>The operating model is a two-part project that has eight case situation cards of young adult men facing different dangers of being marginalized, and a small guidebook for the facilitator. The case situation cards include the description of the worsened situation as well as some features the person might have and their dreams and hopes. These work as a means for the young adults to express their thoughts through the situation in the case card, if they cannot see that they would have similar problems themselves. The main technique used is self-distancing where it is easier to help the person in a similar situation compared to seeing oneself in a problematic situation.</p> <p>The case situation cards became more familiar after the study of the most common reasons for marginalization in young men. After collecting enough information about involvement, marginalization and agency, the case cards were created. The facilitators' guidebook was the second part of the operating model and its ideas were acquired through innovation in the pilots of the PEILI-project.</p> <p>Testing of this operating model was stopped due to Covid-19 in the spring of 2020. Therefore, there is still a task for field testing the operating model and acquiring the results which can be the next thesis and/or study. As the operating model includes case situations made for the PEILI-project, the cases can also be used as study rehearsals, where students of social services develop approaches to face people with a risk of marginalization.</p>	
Keywords	Tools for case-working, marginalisation, self-distancing.

Sisällys

Johdanto	1	
1 Teoreettinen viitekehys	1	
1.1 Toimijuus	1	
1.2 Osallisuus	3	
1.3 Tulevaisuusohjaus	4	
1.4 Etäyttäminen	5	
1.5 Syrjäytyminen	6	
1.5.1 Syrjäytymisen syitä	6	
1.5.2 Miehen malli ja isättömyys	7	
1.6 Videopelit ja digitaalinen maailma muuttamassa miehiä	8	
2 Kohderyhmät	10	
2.1 Fasilitoijan vihon kohderyhmä	10	
2.2 Case tilannekorttien kohderyhmä	10	
3 Toimintamallin kehitysprosessit	11	
3.1 Ongelmien ja kehittämistarpeisiin tutustuminen sekä ideointi	11	
3.2 Case tilanteiden luomisprosessi - Taustoista kuvitelluiksi tilanteiksi	11	
3.3 Case tilanteiden esittelyt ja perustelut	13	
3.3.1 Case tilanne 1 – Työttömän yksinäinen elämä	13	
3.3.2 Case tilanne 2 – Luottotiedottoman vaikea päätös	14	
3.3.3 Case tilanne 4 – Mä kuulun tähän maailmaan	15	
3.3.4 Case tilanteet 3, 5-8	16	
3.4 Fasilitoijan vihon suunnittelu ja toteutus	18	
3.5 Yksilötehtävät fasilitoijan vihossa	19	
3.6 Ryhmätehtävät fasilitoijan vihossa	23	
3.7 Tuotteiden fyysinen suunnittelu	26	
4 Työn tuotokset	26	
4.1 Fasilitoijan vihko ja toimintamallit	26	
4.2 Case tilannekortit	27	
5 Tavoitteet	27	
5.1 Tulostavoite	28	
5.2 Välitön toiminnallinen tavoite	28	
6 Eettisten haasteiden ratkaisu	28	
7 Arviointi ja palaute	29	
8 Pohdinta ja jatkokehitys	29	
Lähteet	30	
Liitteet:	Liite 1. Fasilitoijan vihko	Liitteet 2-9. Case tilannekortit 1-8

Johdanto

Tämä opinnäytetyö on toteutettu Metropolian PEILI-hankkeelle tuotteeksi osaksi heidän toimintamallikonaisuutta. PEILI-hanke on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama nuorten aikuisten miesten syrjäytymisen ehkäisyyn keskittynyt hanke, jonka yksi kolmesta keskeisestä tuotoksesta on syrjäytymistä ehkäisevän toimintamallikonaisuuden kehittäminen.

Case tilannekortit ovat keskeinen aihe ja löytyvät tämän työn lopusta. Case sanalla tässä työssä tarkoitetaan tilannekorteissa esiintyvää kirjoitettua nuoren miehen elämäntilanne tapausta.

Tässä työssä käsittelen ensin teoreettisen viitekehysten, minkä kautta rakentuu pohja Case tilannekorttien kirjoittamiselle. Tämän jälkeen käsittelen kohderyhmät, joita on kaksi: fasilitoija eli ohjaaja, sekä asiakaskunta eli ohjattava. Kohderyhmien jälkeen esittelen toimintamallin prosessikuvauksen, jossa käsittelen case tilanteiden luomisprosessin kuin myös fasilitoijan vihon toteutuksen. Sitten etenemme työn tuotoksiin ja tavoitteisiin. Lopuksi on vielä eettisistä haasteista, arvioinnista ja palautteesta kuin myös pohdinta osio ja lähteet.

1 Teoreettinen viitekehys

Tässä kappaleessa rakennan ymmärrystäsi perusteille, mihin tarpeeseen case tilannekortit sekä fasilitoijan viikko kohdistuu. Esittelen teorioita ihmisen hyvinvoinnin rakennuspilareista ja niiden puuttumisen vaikutuksista. Nämä teoriat värittävät luotuja case tilannekorttien hahmoja sekä tilanteita, joihin on siten helpompi syrjäytymisuhan alla samaisua. Esittelen järjestyksessä toimijuuden, osallisuuden, tulevaisuusohjauksen, etäyttämissen, sekä hieman laajemmin syrjäytymisen, jonka estämisessä PEILI-hankkeen toimintamallissakin on kyse.

1.1 Toimijuus

Toimijuudella käsitetään montaa erilaista tapaa käsitellä yksilön aktiivisuutta riippuen näkökulmasta, josta toimijuutta tarkastellaan. Tässä kontekstissa olen kuitenkin keskittynyt

toimijuuteen kansalaisen osallistumista oman elämänsä ja yhteiskuntansa kehittämiseen. Toimintamallissani toimijuus kulkee rinnalla jokaisen tehtävän kohdalla, oli kyseessä sitten ryhmä tai yksilötehtävä. Tehtävissä pohditaan miten case tilannekorttien hahmoja voisi auttaa. On perusteltua, että toimijuuden löytymisen kautta voi ottaa ne ensimmäiset askeleet kohti parempaa elämää.

Sosiaalipedagogiassa toisia ihmisiä kohdatessa yksi keskeisimmistä periaatteista on ihmisen näkeminen ja kohtaaminen toimijana ja toimijuuteen kykenevänä. Toimijuudella tarkoitetaan Elina Nivalan sekä Sanna Rynnäsen (2018: 95) mukaan, tahtoa, kykyä, sekä mahdollisuuksia tehdä omia päätöksiä ja valintoja, kuin myös tekoja omaan elämänkaarensa liittyen. Toimijuutta ymmärtäessä yleensä seurataan yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välistä kanssakäymistä siten, että miten yksilö voi harjoittaa vapauttaan tahtonsa, kykyjensä sekä mahdollisuuksiensa kautta. Erityisesti yhteisössä toimiminen toimijana kertoo paljon ihmisestä itsestään. Toimijuutta määriteltessään Nivala ja Rynnänen toivat kaksi filosofia ja heidän teorioitaan kuvailemaan toimijuutta.

Toiminta on ihmiselle saksalaisen filosofin Hannah Arendtin mukaan ihmisyyden yksi peruspilareista, joka yhdistää ihmisen toisiin toiminnan kautta, joten ilman toimintaa ja toimijuutta inhimillisyys ja ihmisyyden elämässä ei toteudu. Arendtin mukaan toiminta koostuu juuri yhdessä tekemisestä ja siksi edellyttää toisia ihmisiä. Toiminta edellyttää myös julkista tilaa missä vapaus toimintaan ja toimijuuteen on mahdollista. Lisäksi Arendt esittää, että toiminta on itseisarvoista ja rohkaisee ihmisiä arvostamaan toimintaa päämäärän sijaan. (Hull: 2002)

Tätä tarkastellessa dilemmaksi muodostuu kotona pelaavat miehet, jotka eivät välttämättä tapaa muita ihmisiä fyysisesti, miten läsnäolo ja fyysinen etäisyys vaikuttaa toimijuuteen ja toimintaan, jos internetin välityksellä ihmiset eivät oikeasti koskaan kohtaa, vaikka tuntevat toisensa vuosia. Toimijuuden yhteisöllisten puolien fyysistä läsnäoloa onkin katsottava uudesta näkökulmasta, mikäli ruutujen takaa toisiaan tapaavat kuitenkin kokevat itsensä ja tekemisensä toimijana toimimiseksi.

Toinen näkökulma toimijuutta määriteltessä on Paolo Freiren subjektisuuden teoria. Teorian mukaan koko todellisuus rakentuu kahden osa-alueen synergiasta. Ensimmäinen näistä on subjektiivisuus eli ihmisen henkilökohtainen todellisuustulkinta (ihmisen tietoisuus ja kokemukset) ja toinen on objektiiviset tekijät, joka koostuu tietyn ajan historiallisesta poliittisista ja kulttuurisista olosuhteista. Freiren teorian mukaan ihminen elää koko

elämänsä samanaikaisesti oman todellisuustulkintansa ja ympäristön määrittämänä. Tätä teoriaa kutsutaan myös nimellä dialektinen toimijuus. Dialektisen toimijuuden keskiössä on ymmärrys siitä, että ihminen voi vaikuttaa sen hetkiseen todellisuuteensa tietoisena toimijana eli subjektina, vaikkakin samanaikaisesti todellisuus ja toimintamme vaikuttavat subjektisuuteen asettaen toiminnalle muuttuvia ehtoja. Freiren mukaan subjektius siis tarkoittaa sikäli samaa kuin toimijuus koska ympäristön ja yksilön vaikuttavuus toisiinsa on määrittävä todellisuutta samoin kuin Arentin mukaan toimijuus ei ole mahdollista ilman toisia ihmisiä. Freire lisää teoriassaan, että subjektius liittyy olennaisesti ihmisyyteen siten että subjektiksi tulemisen lähtökohtana on ympäristöön ja yhteiskunta-elämään kiinnittyen niiltä käytäntöjen ja toimintamallien osalta, jotka ovat edellytyksiä yhteiselon sujuvuuden kannalta. Subjektiksi tuleminen tai tässä kontekstissa toimijaksi, vaatii Freiren mukaan dialogisuutta ja kasvatusta, jossa ihmiselle kehittyy tieto ja kriittinen tietoisuus ympäristöstään sekä omasta luovasta roolistaan kulttuurinsa luoja. Lopulta kun ihminen saavuttaa tietoisuuden omista mahdollisuuksistaan todellisuuteen sekä tulevaisuuteensa vaikuttavana toimijana saavuttaa hän Freiren teoriassa subjektisuuden inhimillisen tason ja täten tulee subjektiksi.

1.2 Osallisuus

Sosiaalipedagogiikassa osallisuudella tarkoitetaan yksilön ja yhteisön tai isommassa mittakaavassa yhteiskunnan välistä suhdetta. Osallisuus suhteena yksilön ja yhteisön välillä toteutuu, kun ihminen on osa yhteisöä, hän subjektiivisesti kokee olevansa osa yhteisöä ja hän toimii osana yhteisöä. Osallisuus siis rakentuu kolmesta osasta, kuulumisesta, osallistumisesta sekä subjektiivisesta kuulumisen tunteesta. Osallisuus on mahdollista vain, kun nämä osa-alueet ovat täytettynä, eli sosiaalipedagogisesti ihmisen ja muiden ihmisten välillä on oltava merkityksellisiä sosiaalisia suhteita, joiden pohjalta ihmiset voivat kokea kuuluvansa yhteisöön. (Nivala & Ryyänen 2019: 138)

Nivala & Ryyänen kirjassaan sosiaalipedagogiikka 2019 (138-143) esittävät osallistumisen yhteisön toimintaan lisäävän mahdollisuuksia tarkoituksellisten sosiaalisten suhteiden luomiseen ja siten lisäävän subjektiivista osallisuuden tunnetta. Tämä osallistuminen toteutuu heidän mukaansa parhaiten, kun yhteisössä valta on jaettu sen eri osille demokraattisesti ja että kaikilla on mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisöönsä ja tulla yhteisössä kuulluksi. Osallistuminen yhteisössä usein luo vastuita yhteisöstä ja sen asioista, jolloin luottamus yhteisön jäsenten välillä kehittyy. Luottamuksen muodostuminen tai

muodostamattomuus vaikuttaa paljon siihen, miten ihminen sitoutuu yhteisöönsä ja toimintaan yhteisön sisällä.

Osallisuuden edistäminen on ihmisen kasvun kehittämistä ja tukemista yhteisöjen jäseninä, jossa kiinnitetään huomiota osallistumisen ja kulumisen piirteisiin sekä edellytyksiin. Osallisuutta kehittäessä tavoitteena on vahvistaa ihmisen kykyä olla rohkeampi, valmiuksia sekä halua olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, jotta osallisuuden eri puolet täyttyisivät.

Case tilanteet toimintamallissa on tärkeää osallistaa asiakas valitsemaan niille ominaisuuksia ja piirteitä, jotta asiakas voi kokea oman vaikuttavuutensa ja sitä kautta tuntea itsensä osallisemmaksi toimintamallin tehtävien aikana. Osallisuus näkyy hyvin myös toimintamallin toisessa yksilö- ja ryhmätehtävässä, kun asiakas saa pohtia yhdessä ohjaajan kanssa tulevaisuuskuvia esitetyille tilanteille. Toimintamallissa on myös tärkeää, että valta case tilanteiden elämän auttamisesta ja muokkaamisesta on jaettu tasan ja ohjaajan on oltava varovainen, ettei poistu dialogisesta suhteesta vasta kun case tilanteiden käytöstä siirrytään muihin harjoitteisiin.

1.3 Tulevaisuusohjaus

Tulevaisuusorientoitunut ohjaaminen on tulevaisuuden suunnitteluun ja tavoitteluun herättelevää ohjausta, jossa keskitytään näkemykseen, että tulevaisuus ei ole ennalta määrätty ja siihen voi vaikuttaa. Toivo ja tulevaisuusorientoituneisuus on keskeinen teoria toimintamallin tehtävässä (ks. Toimintamalli ja tehtävät) Tulevaisuusorientoituminen opastaa kohteensa näkemään vaihtoehtoisia tulevaisuuksia mihin tietyillä toimintamalleilla itse voi ohjata oman elämänsä kurssia. Keskeistä tulevaisuusohjaamisessa on omien haaveiden kykyjen, voimavarojen ja arvojen reflektointi ja niistä tulevaisuuskuvien ammentaminen. Tulevaisuussuuntautunut ohjaus sekä työskentely voi auttaa nuoria asettamaan heille itselleen konkreettisia suunnitelmia sekä tavoitteita tulevaisuuteen. (Piekkari 2019: 25)

Tulevaisuusorientoitunut ohjaus on elämän ja uraohjauksen lisäksi ihmisen tulevaisuuden rakentamiseen tähtäävä ohjaamismetodien kokonaisuus. Maarit Fränti Lahden ammattikorkeakouluista (2017: 9-11) kertoo tulevaisuusorientoituneesta ohjauksen olevan tulevaisuuskuvien arviointia ja nykyhetken valintojen merkityksellisyyden ymmärtämistä omassa elämänsäkulussa. Erilaisten tulevaisuuksien hahmottaminen auttaa motivoimaan

ihmistä valitsemaan paremman tulevaisuuden muuttaen heidän toimintansa suunnitelmaksi.

Usein tulevaisuusohjauksessa on kyseessä holistinen eli kokonaisvaltainen ohjauksen malli, jossa keskitytään elämän kaikkiin osa-alueisiin ja suunnitellaan tulevaisuuksia missä heijastuu tämän hetken ja tulevaisuuden mielikuvat. PEILI-hankkeessa tehdään paljon harjoitteita, joissa keskitytään nimenomaisesti tulevaisuusohjaukseen.

1.4 Etäyttäminen

Ethan Kross ja Ozlem Ayduk esittävät tutkimuksessaan (2016), että etäyttäminen tarkoittaa etäisyyden luomista asiaan, jossa itse toimii subjektina, esimerkiksi oman elämänsä objektiiviseen tarkkailuun on ensin etäytettävä itsensä, jotta voisi nähdä paremmin tilanteensa eri kuvakulmista. Etäännytetty henkilö voi nähdä tilanteensa paremmin ja ymmärtää kuinka tunteet vaikuttavat valintoihin sekä tilanteissa selviämiseen. Etäyttäminen lisää Krossin ja Aydukin julkaisun mukaan mukautuvaa itsereflektointia sekä itsehallintaa. Heidän tutkimuksestaan kävi ilmi, että muistelleessaan haastavia tilanteita omasta näkökulmastaan ja sen jälkeen etäännytetyksi oli tutkimuskohteiden etäännytetyin muistelukerran jälkeen helpottuneempi ja ymmärtäväisempi olo kyseisistä tilanteista. Tutkimuskohteet myös harjoittivat paljon enemmän reflektointia etäännytetyin muistelukerran jälkeen (2016: 88-90).

Etäännytys lisää siis Krossin ja Aydukin mukaan reflektiivisyyttä omasta tilanteesta, sekä lisää tunnetietoutta. Tämä taas lisää taitoa nähdä asiat rationaalisemmin ja sitä kautta voi siirtää henkilöitä tunnetilakeskeisistä ajatusmalleista ratkaisukeskeisempiin ajatusmalleihin. Miettiessä omaa tilannetta ja tulevaisuutta, voi usein tunteet lannistaa henkilön täysin, eikä henkilö pysty silloin toimimaan niillä hengen ja järjen voimilla mitä etäännytettyinä voisi. Toimintamallini ja case tilannekortit keskittyvät etäyttämiseen, joissa asiakas ajattelee etäännytetyksi ensin case tilannetta, jonka jälkeen omaa elämäänsä. Case tilannekorttien yksi keskeisimmistä tarkoituksista on opettaa niitä käyttävät etäyttämään itseään omasta tilanteestaan ja näkemään tilanteensa niin sanotusti laatikon ulkopuolelta.

1.5 Syrjäytyminen

Syrjäytyneisyys on pitkälti ymmärretty osallisuuden vastakohtana ja usein selitetään puhekielessä ulkopuolelle jäämisenä. Syrjäytymistä voidaan tutkia kolmella tasolla: yksilön, sosiaalisten ryhmien sekä yhteiskunnan tasoilla. Yksilötasolla se tarkoittaa sosiaalisia ongelmia, puutteita tai avuttomuutta osallisuudessa. Yhteiskunnassa se tarkoittaa sen reunoilla tai kokonaan ulkopuolella eläjiä sekä niitä, joiden osallisuus kokonaisuutena on heikentynyt. Syrjäytynyt henkilö voi myös olla yhteiskunnan jäsen mutta häneltä voi puuttua tietotaito toimia täysvaltaisena osallisena yhdyskunnan osana, esimerkiksi kielitaidon tai vamman takia. Syrjäytymisessä on aina otettava huomioon valta asetelma syrjäytyvä ja syrjäyttävä, jossa syrjäytetty on alisteisessa asemassa syrjäyttäjään nähden. Syrjäytyminen kuvastaa usein tilannetta, jossa henkilö päätyy sosiaalisten piirien, koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle ja sitä kautta hänen huono-osaisuutensa voimistuu. (Nivala & Ryyänen 2018: 170-174)

Myös Kyösti Raunion (2006) mukaan syrjäytyminen on yksilön ja yhteiskunnan siteen heikkoutta ja yhteiskunnan valtavirrasta syrjäytymistä. Toiseksi mainitussa tilanteessa tarkoitetaan yhteiskunnallisesta normista sivuun joutumisena, tätä Raunio itsekin kritisoi kysymyksillä mitä on normaalius ja voiko sellaista määritellä mikä on normaalia ja onko normaaliuden ulkopuolella eläminen oikeasti toiseutta ja huonompi osaista elämää?

1.5.1 Syrjäytymisen syitä

THL (2020) julkaisussaan sukupuolten hyvinvointi- ja terveyseroista listasi yleisiksi syrjäytymisen syiksi koulutuksen puutteen, työttömyyden, sairastumisen, toimeentulon puutteen, asunnottomuuden, mielenterveyden ongelmat, päihteet ja väkivaltaisuus / rikollisuuden. Näitä samoja syitä perustelee myös sosiaali- ja terveysministeriö (2020). Heidän mukaansa syrjäytymisen on moniulotteista, jolla kuvataan estyneisyyttä osallistumisessa täysipainoiteisesti normaaleihin yhteiskunnan toimintoihin. Syrjäytymiseen johtaa usein enemmän kuin yksi syrjäyttävä tekijä, esimerkiksi kouluttamaton henkilö voi silti olla täysin osallinen yhteiskunnan jäsen. Näitä eri syrjäytymisen tekijöitä käytin luodessani case tilannekortteja.

Amerikkalainen psykologian professori Philip Zimbardo (2015: 10-16) listaa syrjäytymiselle nykyaikana monia muita syitä THL:ksen listaamien syiden ohi. Miesten sekä poi-

kien syrjäytymiselle olennaisia tekijöitä on Zimbardon mukaan: isien poissaolo, virtuaali-maailmat, joihin pojat käyttävät yhä enemmän aikaa, pornografian laaja tarjonta kaikenikäisille tietokoneiden, sekä mobiili- ja tabletilaitteiden kautta. Koulumenestys pojilla on ollut alamäessä jo pitkän aikaa, koulut joutuvat kilpailemaan kiinnostavuudessaan pelien ja teknologian tuomien virikkeiden (videot, pelit, sovellukset) kanssa, joihin nuoret muutkin kuin vain miehet käyttävät yhä enemmän aikaa. Opettajat eivät pysty luomaan tarpeeksi monipuolisia ja kiinnostavia opetusmetodeja, jotka herättäisivät poikien kiinnostuksen. Poikatutkimuksia (2018) esittääkin teorioita tukevia ja Zimbardo haastavia tutkimuksia, jotka ovat keskittyneet suureksi osaksi Suomalaiseen yhteiskuntaan perheisiin ja poikiin.

1.5.2 Miehen malli ja isättömyys

Ilana Aalto teoksessa poikatutkimukset (Aalto 2018) selittää auki miehen mallin kehitystä 1960-luvulta tähän päivään, yhtenä keskeisimmistä aiheista miesten ja poikien huonovointisuudessa on miehen mallin puuttuminen kotona, sekä isällisissä kuin isättömissäkin perheissä. Aalto esittää myös, että isän läsnäolo juuri poikalasten kanssa edistää terveellisen maskuliinisuuden eheää kasvua, sekä suojaavana että rakentavana tekijänä poikalapsissa. Zimbardon näkemys asiaan on yhtenevä, hän avaa kappaleessaan *Rudderless families, absent dads* (2015: 45-63) että perheiden hajoaminen on todella yleistä aikakaudellamme. Zimbardo esittää että, kautta aikain suuri osa ihmisistä asui usean sukupolven ja usean perheen ryhmissä halusivat he tai eivät, tämä johti siihen, että lapsilla oli paljon aikuisia ja useimmiten myös useita huolenpitäjiä, isovanhemmat, sisarukset, tädit sedät asuivat yleensä todella lähellä tai jopa saman katon alla, jolloin aikuisten malleja ja turvaa oli monessa suunnassa. Verrattaessa tähän päivään saman katon alla asuu usein vain yksi perhe tai yksinhuoltaja. Zimbardo (2015: 46) esittää tutkimuksia iso-Britanniasta ja Yhdysvalloista, jossa yksinhuoltajuus ja avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten määrä on ollut jatkuvassa nousussa jo 1970-luvulta.

Miehen malli on ollut niin Suomessa kuin maailmallakin pitkään itsestään selvä käsite, joku mies näyttää poikalapselle, miten ollaan ja käyttäydytään, josta poika oppii normit, miten ollaan mies. Tämä kuitenkin ei ole niin yksioikoista, kun miltä sen saa kuulostamaan. Miehen malli käsitteessä voidaan ensin purkaa käsite mieheen ja malleihin, joista jälkimmäinen on toiminut evoluutiossamme ihmisyyden rakentajana ja onkin siksi täysin sukupuoleton. Lapset oppivat huoltajiltaan sekä opettajiltaan mallit, joiden mukaan he itse rakentavat omat käsityksensä ympäröivästä maailmasta. Malleilla ja mallintamisella

on pedagoginen lähtökohta, joka rakentaa meidän normimme ja sosiaalisen ympäristön. (Aalto 2018: 33-36)

Mies taas ymmärretään pitkälti sukupuolena, mutta tässä kontekstissa puhumme maskuliinisuuksien eri muodoista ja niiden mallintamisesta. Maskuliinisuudet eivät mahdu pelkkään fyysiseen olemukseen, biologiseen psyykkiseen tai kulttuurilliseen laatikkoon, vaan se on jatkuvassa muutoksen tilassa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Maskuliinisuus on tietyllä tapaa käytösmalli, joka voidaan toistaa tai muuttaa tilanneriippuvaiseksi. Esimerkiksi miesten maskuliinisuuden taso voi muuttua täysin ympärillä olevien ihmisten mukaan. Kun puhumme miehen mallista historiallisesti, sen selittäminen yleensä lähtee hegemonisesta maskuliinisuudesta, jota kuvataan väkivaltaisuutta, fyysisyyttä, kuntoa, tunteiden hallintaa, tyttövihamielisyyttä, valtaa, homofobisuutta sekä rohkeutta ylistävänä konseptina, jossa mies on yksilö, johon ei ulkoiset tekijät vaikuta. Hegemoninen maskuliinisuus ei kuitenkaan ole monille tavoittelemisen arvoinen eikä mahdollinenkaan. Herkkyys, tunteisuus sekä feminiiniset arvot ja niiden ihannoiti nähtiinkin poikien kohdalla heikkouden näyttämiseksi. (Huuki & Kivijärvi & Lunabba 2018: 11-17)

1.6 Videopelit ja digitaalinen maailma muuttamassa miehiä

Miehen mallit ja hegemoninen maskuliinisuus mielessä, esittelen seuraavaksi miehille digitaalisen maailman tuomia ongelmia hyötyjä ja haittoja. 2017 Yhdysvalloissa tehty tutkimus osoitti, että työttömät nuoret miehet käyttävät keskimäärin 520 tuntia vuodessa tietokoneiden parissa josta 60 prosenttia käytetään videopeleihin. Tämä tuntimäärä ylittää tietokoneiden ulkopuolella käytävän sosiaalisen kanssakäymisen sekä kotitöihin käytetyn ajan. (Aguiar & Kofi Charles & Bils & Hurst 2017: 1) Pelit ovat usein miesten suunniteltuja ja hegemonisen maskuliinisuuden ja miesten arvot ovat usein keskeisiä teemoja peleissä. Halutut arvot ja pelien maailmat luovat ympäristöt erittäin haluttaviksi ja sitä kautta addiktoivat miehiä yhä enemmän. Tällainen mielekkäisiin maailmoihin tukeutuminen ajaa heitä erilleen yhteiskunnan toimivuudesta ja sitä kautta syrjäytyneemmiksi. On siis perusteltua että, videopelit ja niiden massakulutus on yksi case tilanteiden aiheista.

Philip Zimbardo ja Nikita D. Colombe käyttävät kirjassaan *Man disconnected* (2015: 94-96) Abraham Maslowin tarvehierarkiasta niin sanottua hakkerioitua versiota (ks. kuva 1) jossa leikkimielisesti tarvehierarkian pyramidi on muutettu hyvin selventämään miksi ko-

neet vetävät niin paljon puoleensa. Zimbardo ja D. Colombe esittävät, että nykyisin jokaiselle sosiaaliselle suhteelle on vastine digitaalisessa muodossa, erilaisista seurustelupeleistä seksiin asti virtuaalilasien sekä laitteiden avulla. Tässä kohtaa tarvehierarkia tulee kuvaan ja kysymyksenä onkin, täyttääkö digitaalinen maailma tarpeet samalla tavoin kuin oikea maailma? Abraham Maslow'in tarvehierarkia on usein nähty pyramidikuviina joka kuvaa ihmiskehitystä. Alimmassa kerroksessa ovat ihmisen fyysiset perustarpeet: ruoka, juoma, uni, suoja tai koti. Seuraavassa kerroksessa ovat turvallisuuden tarpeet: tulojen turvaaminen, terveys, vapaus pelosta, resurssien saatavuus. Tämän jälkeen kolmannessa kerroksessa on rakkauden sekä kuulumisen tarpeet: ystävyys, perhe, intiimiys sekä sosiaaliset suhteet. Toiseksi ylimmässä kerroksessa on itsearvostuksen tarpeet: itsevarmuus, saavuttaminen, kunnioitus. ja ylimmässä kerroksessa itsensä toteuttamisen tarpeet: luovuus, moraalisuus, spontaanisuus ongelman ratkaisu, totuuden hyväksyminen sekä oman potentiaalin täysi saavutus.

A 25-year-old male gamer we spoke with reflected this idea:

Kuvio 1. Maslowin teoria hakkeroituna

Voidaanko digitaalisessa maailmassa saavuttaa kyseiset tarpeet? Zimbardo & D. Colombe (2015: 95-99) vastaavat että kyllä ja ei, useat osa-alueet voidaan saavuttaa digitaalisen mahdollisuuksien kautta, mutta koska useat saavutukset tulevat ilman minikään laisia vastoinkäymisiä vastuuta tai riskejä. Usein yksin eristäytyneenä koneellaan

saavutetut voitot voivat tuntua täysin turhilta. Nämä kyseiset miehet voivat todeta hakeroineensa tarvehierarkian (ks. kuva 1), vaikkakin voivat jäädä paitsi oikeasta maailmasta.

2 Kohderyhmät

Työssäni on kaksi erilaista mutta toisiinsa linkittyvää kohderyhmää, ensimmäinen on fasilitoijan vihon kohderyhmä ja toinen on case tilannekorttien käyttäjät, joka koostuu fasilitoijasta sekä asiakkaista. Suunnitellessani toimintamallia ajattelin pitkälti pedagogista suhdetta korttien käytön kohdalla. Molemmat tuotokset ovat itsessään vain työkaluja ja täysin joustavia moniin muihinkin tarkoituksiin, mutta rajasin tässä työssä fasilitoijan ja asiakkaan välisen suhteen keskeiseksi käyttötarkoitukseksi.

2.1 Fasilitoijan vihon kohderyhmä

Fasilitoijan vihko on ensisijaisesti tarkoitettu fasilitoijalle. Fasilitoijalla tarkoitetaan tässä kontekstissa henkilöä, joka ohjaa toimintamallin eri tehtävät ja auttaa case tilannekorttien kautta etäännytyistä sekä tulevaisuuksien suunnittelemista tavoitteellisesti käyttäen fasilitoijan vihkoa. Jan-Erik Tarpilan (N.A.) mukaan fasilitoijan on tärkeä muistaa, että hän on vastuussa prosessista, hän on sisällön suhteen neutraali, mutta tulosorientoitunut. Fasilitoijan on hyvä suunnitella case tilannekorttien käyttöä ja käyttää tarkoituksen mukaan myös muita soveltuvia työkaluja ja menetelmiä. Fasilitoijan erityistehtävänä on ohjata päätöksentekoa, edistää osallistumista, innostaa ja motivoida asiakkaitaan työskentelemään itsensä hyvinvoinnin parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

2.2 Case tilannekorttien kohderyhmä

Case tilannekorttien käyttö on tarkoitettu lähtökohtaisesti asiakkaan ja työntekijän pedagogisen suhteen työvälineeksi ja koska PEILI-hanke keskittyy miehiin ja miehiksi itsensä kokeviin, ovat myös tilannekortit suunnattu alustavasti miehille. Hankkeessa mukana olleiden asiakkaiden ikä vaihteli 18 – 28 ikävuoteen, mutta en näe syytä miksi Case tilannekorttien käyttöä pitäisi rajata iällisesti. Monet syrjäytymisen vaarat voivat olla läsnä koko elämänkaaren ajan, ja elämää voi suunnitella iästä riippumatta.

Ikää rajoittamatta tulinkin siihen tulokseen, ettei välttämättä sukupuoltakaan tarvitsisi määrittää muuten kuin nimellisesti hankkeen tavoitteiden mukaisesti. Varmasti on myös

muita sukupuoli-identiteettejä, jotka voisivat samaistua täysin mainitsemini syrjäytymisen case tilanteisiin, lisäksi kun kyseessä on etäyttäminen voi etäännytyks toimia myös tilanteisiin, jotka eivät olisi juuri omalle kohdalle yhdistyviä.

3 Toimintamallin kehitysprosessit

3.1 Ongelmien ja kehittämistarpeisiin tutustuminen sekä ideointi

PEILI-hankkeella on tehtävä kerätä erilaisia toimintamalleja, sekä harjoitteita ja rakentaa näistä kokonaisuus PEILI-toimintamallit sivuilleen, jotta harjoitteet olisivat helppo löytää yhdestä paikasta. Euroopan sosiaalirahaston sekä PEILI-hankkeen tavoitteiden mukaisesti olisi tärkeää löytää välineitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Näistä välineistä koostuu toimintamalli sivustot, johon tämä opinnäytetyö on tarkoitettu.

Ensimmäiset ideoinnit case tilannekortteihin sain ollessani mukana PEILI-hankkeen pilotissa. Huomasimme asiakkaitten tekemistä kyselyistä sen, että useimmiten heidän vastaamisensa omista asioista erilaisiin kyselyihin ei tuntunut heistä ollenkaan luontevalta. Monet vastasivat ”en mä tiedä” kun heiltä kysyttiin omista rutiineista tai terveydestään. Otin silloin ensimmäistä kertaa välillisen case tilanteen käyttöön ja aloitin kertomalla fiktiivisestä samanlaisesta henkilöstä kuin asiakas itse. Jatkoin että vastataan tähän kyselyyn ajattelemalla, miten hän vastaisi. Suostumuksen annettuaan, asiakas avasi omat kykynsä aivan uudella tapaa ja vastasi kyselyn jokaiseen kohtaan jopa yllättävän kattavasti. Mikäli jatkossa tällaisia tilanteita tulisi vastaan olisi hyvä olla valmiina case tilanteita, joilla asiakkaat saataisiin avautumaan. Tämä oli alku koko case tilannekorttien suunnitteluun työnä.

Lähdimme ohjaajani kanssa pohtimaan tämän kokemuksen kautta miten erilaisten profiilien käyttöä voisi hyödyntää PEILI-hankkeen eri harjoitteissa ja siten syntyi idea case tilannekorteista. Niiden rinnalle olisi myös tärkeää tehdä opas, jonka kautta case tilannekortteja olisi helppo käyttää. Seuraavissa kappaleissa on niin korttien kuin fasilitoijan vihon luomisprosessit.

3.2 Case tilanteiden luomisprosessi - Taustoista kuvitelluiksi tilanteiksi

Opinnäytetyön tavoitteiden mukaisesti lähdin liikkeelle tarpeesta, joka on nuorten aikuisten miesten syrjäytymisen ehkäiseminen. Keskeisenä toimintamallini työkaluna halusin

käyttää etäyttämistä ja tulevaisuusorientoitunutta ohjaamista, jotka molemmat voimauttavat ja valtaistavat ihmisiä suunnitelmallisempaan suuntaan. Tämän jälkeen lähdin ideoimaan mitkä olisivat sellaisia konkreettisia keinoja, joiden avulla tarve voitaisiin täyttää. Olin juuri viimeistellyt roolipelejä, joissa käytettiin paljon hahmoja ja niiden kautta moni oli päässyt toteuttamaan itseään aivan uudella tasolla. Roolipelien hahmojen kautta eläminen pelatuissa hetkissä, avasi myös heille itselleen ajattelumalleja, jotka tukivat heidän elämäänsä ja sai heidät uskaltamaan toimia esimerkiksi sosiaalisissa tilanteissa paremmin. Tästä ajatusmaailmasta inspiroituneena aloin sommitella hahmoja, joihin olisi helppo samaistua. Sain hyväksynnän ohjaajaltani toimintamallin, sekä case tilannekorttien tekoon, kunhan rajaisin case tilanteet miehiin. Keskustelussa ohjaajani Jouni Piekkarin kanssa hän muistutti myös, että Case tilanteissa pitää olla voimavaroja sekä positiivisuutta koska kaikilla on jotain hyvää itsessään.

Case tilanteiden luominen ja kirjoittaminen lähti syrjäytymisen eri syiden tiedostamisella. Luodakseni samaistuttavia tilanteita piti ensin tutkia syrjäytyneiden ihmisten tilanteita.

8 luotua case tilannetta kattaakin siksi eri elämänalueiden ongelmia. Kaikki tilanteet ovat liitteenä tämän työn lopussa (Ks. LIITTEET 2-9). Case tilanteet olivat alustavasti rakennettu yleisimpien syrjäytymisvaarojen pohjalta. Kohdassa syrjäytymisten syitä oli listattu erilaisiksi syrjäytymisen syiksi velkaantuminen, asunnottomuus, yksinäisyys, sosiaalisten suhteiden ja verkkojen puuttuminen, näköalattomuus, alkoholi sekä muut päihteet, heikko toimijuus, koulutuksen ja/tai työkokemuksen puute, perhesuhteet, miehen mallin puuttuminen, pelimaailman ja pornografian kautta elämän osa-alueiden täyttäminen sekä terveyden välttävä hoito. Näitä 14. erilaista syrjäytymisen syytä on käytetty case tilanteissa syrjäytymisten syynä. Jokaiseen tilanteeseen on valittu kaksi syytä, jotka ovat ajaneet henkilön pois päin osallisuudesta. Syrjäytyminen itse korteissa muuttui haasteiksi, jotta kortteja voisi käyttää asiakkaiden kanssa ilman heidän leimaamistansa syrjäytyneiksi.

Alustavasti koko case tilanteet kulkivat tässä projektissa nimellä profiilikortit, tavoitteissa oli luoda samaistuttavia henkilöitä, joka osoittautui testauksen jälkeen eettisesti haastavaksi. Tilannekortit sisälsivät ensimmäisissä kokeiluersioissa nimen, paikkakunnan, asunnon koon, profiilissa esiintyvän henkilön erityisheikkoudet ja vahvuudet, kuin myös kuvauksen elämäntilanteesta. Profiilien muuttuminen case tilanteiksi tuli esille keskustellessa ohjaajani Jouni Piekkarin kanssa, jonka jälkeen profiilit muuttuivat itsessään syrjäytymisen ja huono-osaisuuden tilanteiksi eli nimeämikseni "case"-tilanteiksi.

Case tilanteita testattiin ensimmäisen kerran Metropolian nuoruus elämänvaiheena kurssin aikana keväällä 2020, josta sain suullista palautetta ja parannusehdotuksia. Hahmot olivat monen mielestä valmiiksi samaistuttavia, mutta esimerkiksi tilanne 4 (ks. Liite 5) oli erityisen tarkastelun alla, ettei se vain loukkaisi ketään. Muutamat sanavalinnat kuten Henkilöä on haukuttu ja syrjitty kadulla poistettiin case tilanteesta vaikkakin sellainen tilanne olisi tällä hahmolla ollut yksi ahdistuneisuuden selittäjätekijä. Muut case tilanteet olivat monen mielestä hyviä ja kattavia. Moni halusi hahmoille nimet, kun taas toiset olivat sitä vastaan. Anonymiteetti case tilanteissa onkin hyvä asia, jolloin ne yleistävät tilanteen, eivätkä profiloi niitä tiettyihin henkilöitymiin. Anonymiteetistä huolimatta korteissa esiintyvien hahmojen yleiset tiedot piti mielestäni olla selkeästi esillä, joten sijoitin ne ylimmäksi, tätä seuraa tarina tämänhetkisestä tilanteesta hahmojen elämässään. Vaikeinta olikin luoda tarinat uudelleen käyttämättä nimiä, joita aluksi tosin oli. Lisäsin tarinan jälkeen jokaiseen tilanteeseen henkilöille voimavaroja sekä lisäksi kiinnostuksen kohteet, jotta hahmot olisivat samaistuttavampia. Kiinnostuksen kohteissa ajattelin, että olisi hyvä, jos kiinnostuksen kohteet olisivat samoja kuin asiakkaila ja siksi jokaisessa case tilanteessa hahmolla on samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla. Seuraavaksi käyn läpi muutaman hahmon taustat ja perustelut valinnoille.

3.3 Case tilanteiden esittelyt ja perustelut

Case tilannekortteja oli alustavasti suunniteltu tehtäväksi 10 kappaletta mutta kahdeksan tehtyäni olin tyytyväinen määrään ja kattavuuteen. Kahdeksan tilannetta riitti myös hankkeellekin. Käyn läpi tilanteet 1,2 ja 4 kokonaisuudessaan ja sitten loput viisi hieman lyhyemmin.

3.3.1 Case tilanne 1 – Työttömän yksinäinen elämä

Ensimmäinen case tilanne on 24-vuotias tahtomattaan eristäytynyt työtön nuori aikuinen, joka asustelee vuokrayksiossa. Tämä tarina sai inspiraation omassa elämässäni kohdatujen henkilöiden yhdistelmästä, ollessaan ensimmäinen tarina otin hahmolle yleisimmän syrjäytymistä aiheuttavan tekijän: työttömyyden. Lisäksi halusin hahmolle sosiaalisia lukkoja, mutta kuitenkin toivoa siitä, ettei hän ole sosiaalisesti kuitenkaan täysin kyvytön.

Henkilömme on 24-vuotias yksinäinen nuori, hän asuu paikkakunnallasi ja se on hänen kotikaupunkinsa. Henkilön vanhemmat ovat eronneet, kun hän oli 8-vuotias, tämän jälkeen hän asui äitinsä luona pienessä vuokra-asunnossa, josta hän muutti omilleen 19-vuotiaana, kun riitaantui äitinsä kanssa. Äitinsä kanssa välit viilenivät,

*koska kyseinen henkilö ei saanut töitä eikä pystynyt/ halunnut maksaa osaa asu-
miskuluista. Isäänsä hän ei ole nähnyt pariin vuoteen, vaikka välillä isä kyseleekin,
miten hänellä menee. Henkilöllä on muutamia ystäviä mutta niistä jokainen on
muuttanut muualle koulun työn tai puolison perässä. Hänellä oli tyttöystävä am-
mattikouluaihana mutta suhde kariutui, kun hän meni haukkumaan puolisonsa hu-
malapäissään. Sosiaalisesti henkilöimme kokee olevansa syrjäytynyt ja hän usein
menettää hermonsa ihmisten kanssa keskustellessaan.*

Tässä tilanteessa muiden pois muuttaminen luo haasteen verkostolle mutta kuitenkin tuo esille, että verkostoja on ennenkin ollut ja niitä voi korjata. Tarinan toinen osa keskittyy viimeaikaisiin hetkiin hahmolla, jotka hieman kertovat hahmon passiivisesta asenteesta sekä ahdistuksen tasosta. Ollessani töissä aikuissosiaalityössä, muistan monen nuoren kuuntelevan musiikkia työkkärissä käydessään. Mielestäni se kertoo omalta osaltaan henkilöiden osallisuuden tasosta, sekä motivaatiosta keskittyä tärkeisiin yhteiskunnalliisiin aiheisiin.

Viimeisen kuukauden aikana henkilöllämme on ollut itsetuhoisia ajatuksia ja toivottomuuden tunnetta. Hänen rahatilanteensa on huono, mutta työnhaku tuntuu vaikealta ja työkkärissä käynti on hänelle turhauttava kokemus missä hän lähinnä kuuntelee kuulokkeistaan omaa musiikkia. Henkilö on käynyt muutamissa työhaastatteluissa, häneen ei kuitenkaan olla oltu yhteydessä niiden jälkeen, joka saa hänet odottamaan turhaan kuukauden soittamatta työn perään.

Voimavaroiksi ensimmäiselle hahmolle asetin huumorin sekä hyvän kokkaamistaidon. Hahmolla 1, niin kuin jokaisella case tilanteen hahmolla, on samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla. Tämä lisää samaistuttavuutta sekä lisää osallisuutta hahmojen käytössä. Haaveiksi ja unelmiksi kuvittelin tälle hahmolle ”jonkun, jolle jutella”, tarkoituksen elämälle sekä parisuhteen.

Pohdin pitkään tilannekuvauksen pituutta harjoituksissa, mutta lyhyempi tekstiosuus jättäisi hahmot tyhjemmiksi ja halusin tuoda esille hahmoille ominaisia henkilökohtaisia asioita. Kokemuksieni kautta olen huomannut, että henkilökohtaisten asioiden kertominen lisää luottamuksen osoittamista kuin myös sen saamista. Oli siis vaikea tehdä päätöksiä hahmojen luomisessa taustatekstin pituutta ajatellen.

3.3.2 Case tilanne 2 – Luottotiedottoman vaikea päätös

Toisen case tilanteen hahmon ongelma on luottotiedottomuus sekä hankala sosiaalinen tilanne. Inspiraatio tähän tuli pikavippien ja yrittäjä ystäväni kautta. Vaikkakin tilanne voisi olla mahdoton, on kuitenkin tarina saanut testausten myötä palautetta hyvänä ja

samaistuttavana. Velkaantuminen ja talousvaikeudet ovat pienempi mutta kuitenkin oikea syy syrjäytymiselle. Luottotietojen menettäminen vähentää ihmisen tavallisia mahdollisuuksia esimerkiksi vakuutusten tai vuokra-asunnon saamisessa. Tilanteessa kaksi henkilöämme kokee kavalluksen ja hänen elämänsä menee hieman raiteiltaan.

Henkilömme rahatilanne kärsi muutamia vuosia sitten kovan kolauksen, kun hän kuuli ystävältään helpon rahanteon mahdollisuudesta, jossa ystävänsä firma oli tekemässä isoa uutta hankintaa ja otti pikavipin tukeakseen ystävänsä ja hän luotti varmoihin tuloihin. Ystävänsä kuitenkin veti kaikki rahat välistä ja hän jäi 8000€ velkoihin pikavippifirmalle. Firman mentyä konkurssiin henkilöllä ei ollut laillisia keinoja saadakseen rahoja takaisin. Petoksesta vihaisena elämä meni hieman raiteiltaan ja hän jätti aikuislukion kesken, jonka oli aloittanut vuotta aikaisemmin.

Tällä henkilöllä on tästä syystä iso luottamusongelma uusien kuin vanhojenkin ystävien kesken. Henkilön syrjäytymisvaara näkyy seuraavassa osassa kotiin jäämisenä ja passiivisuutena omaan hankalaan sosiaaliseen tilanteeseensa nähden.

Nyt henkilöämme asuu vanhempiensa luona ja yrittää päästä jaloilleen. Isänsä on ottanut hänet töihin, jossa hän on onnistunut saamaan hieman työkokemusta, mutta häntä vaivaa hirveästi olla isänsä kanssa töissä raskaassa ympäristössä, kevyellä palkalla, ja henkilöämme onkin pohtinut uutta työtä. Isänsä kuitenkin uhkailee heittää hänet kotoa, mikäli hän vaihtaa raskaan työnsä.

Halusin kuitenkin vahvistaa tätä hahmoa lisäämällä voimavaroihin päättäväisyyden, sekä kaksi vuotta työkokemusta. Case tilanteen kaksi henkilö on myös käynyt ammattikoulun loppuun asti, joten hänellä on mahdollisuuksia ponnistaa pois tilanteesta. Unelmiksi ja haaveiksi tilanteen kaksi hahmolle asetin oman kodin, sekä velattomuuden.

Mietin tämän hahmon ongelmien keveyttä vertaillen tätä ensimmäisen hahmon kanssa. Ensimmäisen hahmon ongelmatilanne on vaikeammin ratkaistavissa sikäli, kun hahmolla kaksi on taloudenhallintakykyä ja työpaikka. Ratkaisin kuitenkin tämän ongelman ajattelemalla, että on hyvä olla eri tasoisia syrjäytymisvaaroja. Keskustellessani ohjaajieni kanssa tällaisesta eritasoisten syrjäytymisvaarojen mittaamisesta totesimme, ettei sitä eettisistä syistä ole suotavaa tehdä, joten alkuperäisissä hahmoissa ilmennyt syrjäytymisenaste jäi pois.

3.3.3 Case tilanne 4 – Mä kuulun tähän maailmaan

Seuraavaksi hypätään Case tilanteeseen neljä, jossa esiintyy muunsukupuolinen henkilö. Hankkeen ohjaajien kanssa keskusteltuani halusimme tuoda myös vähintään yhden

muunsukupuolisen hahmon esille. Tämä tarina sai inspiraation muunsukupuolisen ystäväni kautta, joka kertoi minulle omasta aktivismistaan. Hän kertoi myös, minkälaista elämää hän on elänyt, mitä koulutukseen ja omiin sosiaalisiin suhteisiin tulee. En kuitenkaan ottanut suoraan hänen tarinaansa, vaan kirjoitin inspiroituneena samantyyllisen nuoren aikuisen elämästä. Hän hyväksyi tarinan muutaman muutosehdotusten ja uudelleenkirjoittamisen jälkeen, josta esimerkiksi hormonihoidot jäivät pois. Henkilön syrjäytymisvaara muodostuu heikosta osallisuudesta, johtuen yhteiskunnan suhtautumisesta häneen sekä ennakkoluuloisuudesta, sekä vaikeudesta saada töitä, vaikka hänellä hieman koulutusta jo onkin.

Henkilömme asuu paikkakunnallasi kommuunissa 3 muun aikuisen kanssa, hänen kaksi muuta kämppistä ovat työssäkäyviä. Henkilömme on muunsukupuolinen ja hänellä on viimevuodelta kahvilapajalta hieman kokemusta kahvilatyönteosta. Henkilömme on todella taiteellinen ja visuaalinen henkilö, hän myös harrastaa maalausta ja koittaa myydä töitään internetin myyntipalveluiden kautta.

Henkilömme on yrittänyt hakea erilaisiin kahviloihin, mutta useasta hän on saanut kieltävän vastauksen. Myös kouluttautuminen kiinnostaisi häntä, mutta hänen huonolla todistuksellaan hän ei usko pääsevänsä haluamiinsa taidepainotteisiin ammattikorkeakouluihin tai yliopistoihin. Henkilöllemme on erittäin tärkeää muunsukupuolisten tasa-arvo ja hän ottaa osaa joka vuosi Pride-kulkueeseen ja on joskus ollut mukana erilaisissa mielenosoituksissa ihmisoikeuksien puolesta.

Keskustellessani ystäväni kanssa hän halusi painottaa paljon aktivismia ja ihmisoikeuksien tärkeyttä hänelle itselleen. Kommuuniasuminen taas on yksi hyvä sosiaalinen haaste, joka tuo oman värikynänsä tarinaan. Lisäksi yksi keskeinen haaste hahmolle on suhde omaan perheeseensä, joka ei ottanut hahmon muunsukupuolisuutta kevyesti.

Henkilömme välit kämppiksiin on välttävät koska hänen vuokranmaksukykynsä on heikko työttömyytensä takia. Hänen perheensä on hylännyt hänet lähes täysin sen jälkeen, kun ilmaisi perheelleen muunsukupuolisuudestaan. Haaveissaan henkilömme toivoisi, että hän löytäisi ystäviä ja joskus puolison mutta tuntee kovasti ahdistuneisuutta, kun ympäriltä ei löydy oikein ketään.

Mielestäni on tärkeää tuoda esille muunsukupuolisten henkilöiden elämää ja ajattelumaailmaa, jotta voisimme jossain vaiheessa murtaa ennakkoluuloja, sekä tehdä ympäristömme tasa-arvoisemmaksi jokaiselle.

3.3.4 Case tilanteet 3, 5-8

Loput case tilanteissa ilmenevät ongelmat ovat samaan tyyliin tuotettuja tilannekuvauksia eri hahmoista. Esitän seuraavaksi lyhyesti, mistä inspiraatio näihin hahmoihin tuli sekä mitä syrjäytymisvaaran erityispiirrettä ne tuovat esille.

Case tilanne **kolme** kertoo hahmosta, joka pienenä sairastui 1-tyyppin diabetekseen ja häntä kiusattiin ja syrjittiin koulussa. Tämä johti perusluottamuksen horjumiseen ja lukiosta päästyään hän ei ole löytänyt yhtään ystävää ja kärsii syvästä yksinäisyydestä. Yksinäisyys sekä perussairauden kanssa tasapainottelu pienien tulojen kanssa asettavat tämän henkilön syrjäytymisvaaraan. Inspiraationi tähän lähti syrjäytymisen syiden listaa tarkastellen ja ajattelin omaa alakouluani ja sitä yksinäisyyttä mitä itse koin, tämä yhdistelmä antaa varmasti monelle kiusatulle resonointipintaa ja samaistumisen mahdollisuuden, vaikkei perussairautta olisikaan. Yksinäisyys on nykyaikana yhä useamman ihmisen taakka kannettavaksi.

Case tilanteen **viisi** hahmon ongelmatilanne on asunnottomuus sekä alkoholin käyttö. Asuessaan ystävällään hänellä on vaikeuksia pitää huolta perusasioistaan: hygienia, lasut, yms. on hänelle vaikeaa asunnottomuuden tähden. Lisäksi alkoholin kulutus viikollakin vaikeuttaa asioita entisestään. Pohdin tämän hahmon kohdalla syrjäytymisvaaran ääripäätä, onko tämä henkilö sittenkin jo syrjäytynyt vai vaan suuressa vaarassa? Inspiraatio tähän hahmoon tuli kävellessäni kotiin yhden kapakan ohi. Näin kun kahdessa kymmenissä oleva mieshenkilö oli aivan päissään baarin ulkopuolella, noin kello kolmen aikaan tiistaina. Hän ei kuitenkaan tarvinnut apua vaan sanoi selvittelevänsä päätään hetken. Asunnottomuus tähän tuli lisäksi yhden tuttuni kautta, kun hän oli muuttanut pääkaupunkiseudulle ja asui hetken luonani.

Tilanteessa **kuusi** on klassinen Neet-nuori eli koulutuksen ja työpaikan ulkopuolella oleva nuori aikuinen. Tähän lisäksi käytin Zimbardon esiin tuomia nykypäivän nuorten miesten ongelmia: Pelaamisella ja internetillä Maslowin tarvehierarkian täyttämistä.

Tietokonepelaamisesta nuorena kiinnostunut 22-vuotias henkilömmme asuu yksinössä paikkakunnallasi. Hänen arkensa koostuu heräämisestä, pelaamisesta, kofeiinista, einesruoista ja silloin tällöin ulkona käymisestä. Ulkona käynnit ovat lähinnä kaupassakäynti ja pakolliset virastokäynnit. Nukkuminen on ollut viime aikoina haasteellista ja henkilö kokee itsensä todella turhautuneeksi ja purkaa oloaan netissä. Liikkumattomuus on tuonut hygieenisiiä, sekä ylipainon ongelmaa ja hän voi aika huonosti, mutta vähät välittää syiden etsimisestä huonoon oloonsa.

Henkilömmme talous on heikohko, mutta riittää kattamaan hänen tämänhetkisen elämäntyyliinsä. Välillä henkilöllämme tulee vastaan päiviä, kun hän ei jaksakaan nousta sängystä tai laittaa ruokaa mikroon vaan hän on aika lamaantunut.

Inspiraatio tähän hahmoon löytyi omasta pelikäyttäytymisestä nuorena, ja lisäksi muista ystäväistäni, joilla samanlainen arkirytmien huolettomuus, joka kuitenkin loi täysin tarkoituksettoman elämäntunteen. Syrjäytymisvaara ja haasteellisuus tämän hahmon kanssa

on mielestäni suuri, asioihin tyydytään, eikä mitään olla valmiita tekemään vaikkakin olo on erittäin huono.

Case tilanne **seitsemän** kertoo nuoren isän tarinan, joka asuu eri paikkakunnalla kuin lapsensa. Hänen suurin tavoitteensa ja unelmansa on lapsen säännöllinen tapaaminen. Lapsensa tapaamisen vaikeus syökin hänen voimavarojaan suuresti ja vaikka hänellä olisikin moni asia kunnossa, on hänen välillä vaikea nousta sängystä aamuisin. Inspiroiduin tähän hahmoon monen yksinhuoltajaäidin kautta. Lisäksi taloudelliset ongelmat olivat yksi syrjäytymisvaaran aiheuttajista, joten lisäsin sen tälle hahmolle. Uskon että tällainen case tilannekortti on käytössä monen isän kanssa ja tähän hahmoon on samaistuvia lapsistaan erillään asuvia miehiä.

Viimeinen case tilanne **kahdeksan** kertoo orvoksi jääneestä suhteellisen rikkaasta nuoresta, jonka vanhemmat kuolivat auto-onnettomuudessa. Syrjäytymisvaaran syy on pitkälti suuren perinnön jättämä suosion haku rahojen esittelyllä ja sitä kautta päihteisiin sortumalla. Väärät henkilöt ympärillä ja suuri määrä rahaa yhdistelmänä aiheuttaa tälle hahmolle paineita ja muutamat seuralaisista ovat muuttaneet hahmon perintöasuntoon. Kuitenkin annoin tälle hahmolle voimavaraksi yhden erittäin tärkeän henkilön, jonka avulla hän on herännyt tilanteeseensa.

3.4 Fasilitoijan vihon suunnittelu ja toteutus

Pelkät kortit ei välttämättä olisi toimineet itsekseen, joten oli tärkeää luoda myös opas korttien käyttöön. Vihko sisältää kolme yksilö ja kolme ryhmätehtävää, sekä ohjeita ja esittelyjä, liittyen opinnäytetyöhöni. Tein valinnan heti suunnittelun alkuvaiheessa, että kolme tehtävää on hyvä määrä ja tarpeeksi kattava määrä harjoituksia. Kortit taipuvat kuitenkin niin moneen eri harjoitteeseen työkaluksi, että alustavat kolme tehtävää kokonaisuutena on hyvä määrä oppaaseen. PEILI-hankkeen edeltäjä Motiivi-hanke oli tuottanut aikaisempia tehtäväkokonaisuuksia, joten hain heidän materiaaleistaan inspiraatiota. Vastaan tuli niin yksilö kuin ryhmätehtäviä ja sain idean, että vihon kolme yksilötehtävää ei riitä, vaan korteille olisi hyvä tehdä myös ryhmätehtäviä. Tehtävät itsessään olisi hyvä liittää jollain tapaa toisiinsa, jonka avulla kortteja voisi käyttää useammalla kerralla. Toisaalta olisi myös hyvä, että tehtävät toimitaisivat itsekseenkin, jolloin joustavuutta ja muuntautumiskykyä eri tilanteisiin tulisi lisää. Sain tulevaisuusohjauksellisen kokonaisuuden idean, jonka tyyppistä harjoitekokonaisuutta oli käytetty aikaisemmin piloteissa. Tietenkään en ottanut keneltäkään suoraan vaan lähdin innovoimaan tehtäviä itse.

Vihon ensimmäinen osio koostuu esittelystä, joka jaottuu kahteen osaan: fasilitoijalle alkusanoihin sekä pikaoppaaseen. Toinen osio koostuu kolmesta yksilötehtävästä, jotka esittelen tehtävät osiossa (ks. 4.2). Yksilötehtävien jälkeen tulee kolme ryhmätehtävää. Lopuksi on lyhyet esittelyt jokaisesta case tilannekortista. Takakansi sisältää kiitokset sekä yhteistyökumppanit PEILI-hankkeen standardin mukaisesti.

Fasilitoijalle osio aloittaa vihon avaamalla taustoja sekä kertomalla opinnäytetyöni tarkoituksen. Tämän jälkeen tuleva pikaopas esittelee käytäntöä, sekä muistuttaa että harjoitteita tehdessä fasilitoijalla on täysi mahdollisuus improvisoida tehtäviä, mikäli näkee parhaakseen tehdä jotain toisin.

Yksilötehtävien suunnittelu ja kirjoittaminen lähti käyntiin samalla kun toin ensimmäiset hahmoprototyypit näytille Metropolian luovat menetelmät kurssille. Sain palautetta hahmoista sekä käytimme Jouni Piekkarin kanssa niitä harjoitteena: kuinka auttaisit tätä henkilöä. Tämä taas johti ideaan luoda tehtävissä auttamistilanne, jossa asiakas auttaa kyseistä henkilöä pääsemään eteenpäin. Samana testauspäivänä sain idean, että case tilannekortteja voisi käyttää koe kysymyksinä vahvistavuuden kursseilla tai harjoitteina muille sosionomiopiskelijoille.

3.5 Yksilötehtävät fasilitoijan vihossa

Tässä osiossa käyn läpi kaikki tehtävät järjestyksessä ja esitän niiden taustat. Ensin on kolme yksilötehtävää, jonka jälkeen kolme ryhmätehtävää. Tehtävien kulku on jokseenkin sama mutta pienellä variaatiolla muutettuna, jotta ne sopivat työskentelyryhmän tarpeisiin paremmin.

Ensimmäisessä tehtävässä oman näköinen autettava, tarkoitus on tehdä hahmosta sellainen tuttu johon asiakas voi etäyttää itsensä. Keksikää valitun tilanteen luettuanne yhdessä asiakkaan kanssa nimi ja jokin ominaisuus, esimerkiksi tapa, terveyden tila, unelmat, ulkonäkö tai lemmikki. Tämä tekee hahmosta samaistuttavamman. Jokaisella hahmolla on jo valmiiksi muutamia piirteitä mutta teidän yhteistyönne kautta hahmo saa loput piirteet. Tämän jälkeen on hyvä aloittaa kysymyksillä, miten tätä henkilöä voisi auttaa, tai mitä hyvää luodun henkilön elämässä ja tilanteessa on, koetko että henkilö kokee onnellisuutta tai kuuluvansa jonnekin, ja tärkeimpänä mitä sinä tekisit tässä tilanteessa.

Tehtävä 1- OMAN NÄKÖINEN AUTETTAVA

Ota valittu case tilanne eteenne ja lue se hänelle ääneen, luettuasi tekstin kysy asiakkaalta:

Minkä niminen case tilannekortin henkilö on?

Millaisia ominaisuuksia hänellä voisi olla?

Miltä hän näyttää?

Miten tätä henkilöä voisi auttaa?

Mitä hyvää luodun henkilön elämässä ja tilanteessa on?

Koetko että henkilö kokee onnellisuutta tai kuuluvansa jonnekin?

Tärkeimpänä mitä sinä tekisit tässä tilanteessa?

Ottakaa yhdessä ylös kysymyksiä vastauksia ja tämän jälkeen on hyvä kysyä samoja kysymyksiä asiakkaalta.

Käytettäessä case tilanteita tarkoitus on löytää asiakkaan omista voimavaroista ne, joita fiktiivinen hahmo voisi käyttää oman tilanteensa parantamiseen. Voimavarojen ja auttamistapojen löytyessä ohjaaja voi kääntää hienovaraisesti keskustelun asiakkaaseen itseensä.

Kuvio 2. Yksilötehtävä 1

Käytettäessä case tilanteita, tarkoitus on löytää asiakkaan omista voimavaroista ne, joita fiktiivinen hahmo voisi käyttää oman tilanteensa parantamiseen. Voimavarojen ja auttamistapojen löytyessä ohjaaja voi kääntää hienovaraisesti keskustelun asiakkaaseen itseensä. Kysymyksillä koetko, että sinulla ja (case tilanteen henkilöllä) on jotain yhteisiä asioita?

Toinen tehtävä Tulevaisuus hakusessa keskittyy tulevaisuuksien hahmottamiseen ja siihen, ettei tulevaisuus ole määritetty, vaan että siihen voi vaikuttaa. Case tilanteiden seuraava käyttötarkoitus on tulevaisuuksien mahdollisuuksien hahmotus. Burnett & Evans (2018: 87-106) Amerikkalaiset tutkijat esittävätkin, että on toimimaton tapa ajatella elämästä niin sanotusti yhden mahdollisuuden kautta. Yhdellä mahdollisuudella tarkoitetaan sitä ajatusmallia, että elämässä on yksi tie mihin tähdätään ja sitä tavoitellaan vaikkei se enää tuntuisikaan miellyttävältä. Sen sijaan Burnett ja Evans esittävät vaihtoehdoisen tavan, että valittavia tulevaisuuksia on sen sijaan lukuisia. Ensimmäisellä käyttökerralla on pohdittu joitain auttamiskeinoja ja tapoja millä luotu hahmo ja toivottavasti asiakaskin on päässyt eteenpäin tilanteestaan. Tässä tulevaisuuksien hahmotusvaiheessa lähdetään pohtimaan asiakkaan kanssa, millaisia tulevaisuuksia case tilanteen henkilöllä on edessään.

Tehtävä 2 - TULEVAISUUS HAKUCESSA

Case tilanteiden seuraava käyttötarkoitus on tulevaisuuksien mahdollisuuksien hahmotus. Burnett & Evans (2018: 87-106) Amerikkalaiset tutkijat esittävätkin, että on toimimaton tapa ajatella elämästä niin sanotusti yhden mahdollisuuden kautta. Yhdellä mahdollisuudella tarkoitetaan sitä ajatusmallia, että elämässä on yksi tie mihin tähdätään ja sitä tavoitellaan vaikkei se enää tuntuisikaan miellyttävältä. Sen sijaan Burnett ja Evans esittävät vaihtoehtoisen tavan, että valittavia tulevaisuuksia on sen sijaan lukuisia. Ensimmäisellä käyttökerralla on pohdittu joitain auttamiskeinoja ja tapoja millä luotu hahmo ja toivottavasti asiakaskin on päässyt eteenpäin tilanteestaan. Tässä tulevaisuuksien hahmotusvaiheessa lähdetään pohtimaan asiakkaan kanssa, millaisia tulevaisuuksia case tilanteen henkilöllä on edessään.

Ottakaa eteenne paperi ja kirjoittakaa siihen kolme otsikkoa

Tämänhetkinen tulevaisuus - Huono tulevaisuus - Täydellinen tulevaisuus

Kirjatkaa yhdessä case-henkilön näkökulmasta jokaisesta tulevaisuudesta ajatukset ylös, miten case tilanne suhtautuisi näihin tulevaisuuskuviin? Tämän jälkeen tehkää asiakkaan kanssa yhdessä hänelle samat otsikot ja anna hänen täyttää sitä hetken aikaa. Tämänhetkinen tulevaisuus avaa sen mihin asiakas näkee menevänsä, huono tulevaisuus taas avaa hänen pelkojaan ja täydellinen tulevaisuus avaa minkälaisia unelmia ja haaveita asiakkaalla on.

Kuvio 3. Yksilötehtävä 2

Vaiheessa kaksi on tarkoitus luoda kolme tulevaisuutta, missä ensimmäisessä elämäntilanne ei muutu mutta kaikki on kuitenkin menossa parempaan suuntaan. esimerkiksi: Case tilanne 1 (ks. liite 2) kävisikin työvoimatoimistossa ja sai ensimmäisen työkokeilupaikan, johon rahantarpeen takia hän pakottautuu, työn kautta hän saa sosiaalista pääomaa ja saa lopulta työpaikan paikallisesta kaupasta. Raha ja sosiaalinen pääoma voimistaa häntä ja hän päättää korjata suhteensa vanhempiinsa. Itsevarmuuden kasvaessa hän löytää itselleen kumppanin ja alkaa olla hyvällä tuulella useammin. Hän saa 10 vuoden päästä ylennyksen ja kokee saavuttaneensa paljon. Toisessa tulevaisuuskuvasa pohditaan tulevaisuutta, jossa kaikki menee huonoon suuntaan ja pieleen. Esimerkiksi: Profiilin terveydentila romahtaa, hän vahingossa kaupassa käydessään unohtaa tuotteiden maksun ja saa rikosrekisteriin merkinnän, vesivahinko kotona ja niin edelleen. Tämän tulevaisuuskuvan tarkoitus on samalla keskustella ratkaisuihin, miten niihin voisi vastata ja miten asiakas korjaisi tilanteen, jos olisi kyseisen henkilön tilalla. Viimeiseksi tulevaisuuskuvaksi tehdään tulevaisuus, jossa asiakas saa pohtia tulevaisuuden, missä case tilanteen on unelmallisessa tilanteessa missä kaikki menee parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tässä tulevaisuuskuvasa kannattaa esittää tulevaisuus kuva esimerkiksi näin: Keksi tulevaisuus missä profiili tekee muista välittämättä juuri ne asiat, jotka hänellä on haaveissa ja kaikki menee juuri niin kuin hän on aina halunnut. Kaksi ensimmäistä profiilia peilaa realistisia tulevaisuuden ajatuksia ja kolmas kertoo paljon minkälaisia omia haaveita asiakkaalla voi olla. Tämän tehtävän tarkoituksena on herättää asiakas

näkemään oman tilanteensa muuttujana ja kasvattamaan ymmärrystä, että asiakkaan tulevaisuus ei ole määrätty vain yhdenlaiseksi. Tämän harjoitteen lopuksi on hyvä puhua pienistä tavoitteista, joiden kautta voitaisiin rakentaa parempi tulevaisuus asiakkaalle.

Kolmas harjoite ”tavoitteita uuteen tulevaisuuteen” yhdistää edellisten tehtävien tuotokset ja lähtee pohtimaan case tilanteen hahmon, sekä asiakkaan tulevaisuuksien tavoitteellistamista. Palaamme myös viime ohjaukerran tavoitteisiin ja tuomme takaisin mieleemme, ettei tulevaisuus ole ennalta määrätty. Tässä harjoitteessa tarkoitus on löytää seuraavat vaiheet, jotka vievät case tilanteen henkilöä ja asiakasta tavoitteisiinsa. Ohjaaja ja asiakas pohtivat yhdessä mitä tietotaitoja, kykyjä sekä ominaisuuksia case tilanteen henkilön on nyt kasvatettava, jotta hän voi siirtyä sellaisen tulevaisuuden tielle, joka vie häntä tavoitteeseensa.

Kolmannessa harjoitteessa tehdään paperille usean vaiheen tavoitelista, jossa jokaiseen kohtaan tehdään unelmaa kohti vievä tavoite.

Tehtävä 3 – TAVOITTEITA UUTEEN TULEVAISUUTEEN

Tämän kolmannen tehtävän tavoitteena on tuottaa ensimmäiset tavoitteet kohti asiakkaan parempaa tulevaisuutta. Tehtävän 2 haaveet ja unelmat ovat todennäköisesti keskeinen onnellisuuden lähde, ja niitä olisi hyvä lähteä tavoittelemaan realistisesti. Tässä kohtaa tilanne case kortteja ei välttämättä enää tarvita mutta voit ottaa ne avuksi ja tehdä tehtävän esittelyn sen kautta.

Ottakaa esille paperia ja kynät ja kirjoittakaa viimekerran täydellisen tulevaisuuden haave paperille oikeaan laitaan. Tämän jälkeen tehkää etappipolku lautapeli tyyliin. Kirjatkaa sitten vasempaan laitaan ”olet nyt tässä ympyrä” ja lähtekää luomaan tietä kohti täydellistä tulevaisuutta. Välietapit täyttyvät täydellisen tulevaisuutta tukevilla asioilla. Alla on esimerkki piirros.

Kuvio 4. Yksilötehtävä 3

Jotkin tilanteessa tuotetut tavoitteet eivät välttämättä ole kronologisesti järjestyksellisiä, mutta varsinkin vaikeasti syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden kanssa kannattaa tehdä selkeä tavoitelista, jota lähdetään yksitellen toteuttamaan. Esimerkissä on tehty

haave valmistumisesta ammattiin, yksinkertaisuudessaan ensin korjataan henkilön perusasioita, jonka jälkeen vasta tehdään unelmaa kohti ajavia tavoitteita.

3.6 Ryhmätehtävät fasilitoijan vihossa

Ryhmätehtävät ovat variaatioita yksilötehtävistä, mutta muunnettuna paremmin ryhmän käyttöön. Ryhmän kokoa en ole tässä opinnäytetyössäni lähtenyt tarkastelemaan koska en päässyt testaamaan case tilannekortteja yli kymmenen hengen ryhmässä, enkä säännöllisesti. Koen kuitenkin näiden tuotteiden ja harjoitteiden tuovan jonkinlaista lisäarvoa yksilö ja ryhmäohjauksiin mikäli niitä otetaan käyttöön.

Ryhmätehtävässä yksi ”Keinot esille” etsitään yhdessä case tilanteen henkilön kautta erilaisia voimavaroja mitä ryhmällä itsellään jo on. Ensin luettuasi kuvauksen, ryhmä saa sen jälkeen päättää hahmolle piirteitä samoin, kun yksilötehtävässä yksi. Nämä piirteet olisi hyvä olla myös ryhmää yhdistäviä piirteitä. Hahmon voi tuoda tapaamiseen myös niin sanotusti ryhmäläisenä ja esitellä hänet niin kuin kenet tahansa ryhmään osaa ottavan henkilön.

Ryhmätehtävä 1 – KEINOT ESILLE

Tarvitset paperia ja kynän – Kesto ryhmästä riippuen 15 – 45 minuuttia.

Tässä tehtävässä pohditaan yhdessä keinoja, jotka auttavat ryhmässä toimijoita löytämään ratkaisuja ja ratkaisumalleja syrjäytymisvaarassa olevien eri elämäntilanteisiin. Ota yksi ryhmälle sopiva kortti eteesi ja lue se kaikille ääneen, tämän jälkeen ryhmä päättää hänelle nimen ja pari kolme piirrettä, jotka yhdistävät ryhmää itseään. Esimerkiksi jos jokaisella ryhmäläisellä on vaikkapa ongelmia ystävyysuhteissa, voi tällainen piiri kuulua uudelle nimetylle henkilölle. Päättäkää myös pari vaatekappaletta mitä hänellä voisi olla päällään paremman hahmottamisen tueksi.

Tämän jälkeen kysy ryhmäläisiltä yksitellen, vaikkapa kiertäen oikealle, mitä tekisin, jos olisit tämän henkilön ”saappaissa”? Anna vastausten ja mahdollisten ratkaisujen tulla asiakkaiden kautta. Tämän aikana kirjaa ylös löytämäsi voimavarat paperille.

Löydettyäsi voimavarat keskustele ryhmän kanssa, miten näitä voimavaroja voisi käyttää ryhmän omissa elämissä?

Mikäli ryhmä on suuri voit jakaa sen pienryhmiin tai pareiksi ja antaa heidän keskustella keskenään tehtävän eri vaiheista.

Kuvio 5. Ryhmätehtävä 1

Esittelyiden ja pohtimisen jälkeen aloitetaan ratkaisujen ja voimavarojen etsiminen hahmolle. Jokainen saa vuorollaan halutessaan astua hahmoon ja esittää omat ratkaisunsa hänen tilanteeseensa joko omasta tai kaverillisesta näkökulmasta. Tämän aikana ohjaaja ottaa ylös poimittuja voimavaroja ja tapoja millä tällainen ongelma ratkeaisi. Nämä ratkaisut onkin hyvä esittää tämän jälkeen ryhmälle itselleen ja kysyä voisiko näitä samoja vinkkejä käyttää oman elämän parantamiseen. Tämä tehtävä oli innovaationi, joka lähti kysymyksestä: miten tuoda esille ryhmän tai yksilön voimavarat. PEILI-hankkeen syrjäytymisen ehkäisyn aate mielessä pohdimme ohjaajani kanssa, miten hahmot toisivat asiakkaiden kykyjä esille. Roolipelitaustastani muistin, että ihmisillä on usein halu kertoa, miten itse tekisivät tuossa tilanteessa mutta jättävät usein oman tilanteensa selvittämättä. Tämä tehtävä tekee juuri samaa ajatusmallillisesti, osallistujat etäyttävät itsensä hahmoon ja löytävät siten omia vahvuuksiaan, sekä ratkaisumalleja, joita he eivät välttämättä itse näe.

Ryhmätehtävässä kaksi ”Risteyksessä moneen tulevaisuuteen” haetaan jälleen tulevaisuuksien monimuotoisuutta. Viimekerran hahmo otetaan jälleen tarkastelun alle ja hän on ottanut muutaman askeleen eteenpäin ja tehnyt viimekerran ratkaisumallien mukaisia asioita elämässään. Silti häneltä puuttuu suunnitelma tulevaisuudelle.

Ryhmätehtävä 2 – RISTEYKSESSÄ MONEEN TULEVAISUUTEEN

Tarvitset paperia kaikille ryhmäläisille sekä kynät – Kesto ryhmästä riippuen 30 – 45 min

Ota viimekerralla tutuksi tullut henkilö taas käsittelyyn ja esitä että hän on päässyt eteenpäin elämässään, mutta häneltä puuttuu suunnitelma.

Tehtävänä tällä kertaa on luoda yhdelle puolelle paperia suunnitelma, mitä ensimmäisellä kerralla valittu henkilö voisi seuraavaksi elämällään tehdä. Esitelkää vaihtoehtoisia tulevaisuuden suunnitelmia valitusta henkilöstä toisillenne. Keskustelkaa mikä olisi paras vaihtoehto ja miksi. Huomioi ryhmälle tässä vaiheessa, että jokainen esitetty tulevaisuus on kuitenkin mahdollinen.

Luomisprosessin jälkeen kysy kierros ryhmäläisiltä, miltä tuntuisi, jos tällaisen suunnitelman tekisi myös itselleen? Kääntäkää paperit ja tehkää suunnitelmat jokaiselle ryhmäläiselle seuraavalle kuudelle kuukaudelle. Jokainen tekee itselleen tulevaisuussuunnitelman alun, joka kestää hetken aikaa. Taustalle voi laittaa inspiroivaa musiikkia, ja mikäli ryhmä tuntee hyvin toisensa voi työtä helpottaa jakamalla ryhmän pareiksi, joissa he yhdessä työstävä tulevaisuuksiaan.

Suunnittelun jälkeen halukkaat voivat esitellä suunnitelmansa.

Kuvio 6. Ryhmätehtävä 2

Risteyksessä moneen tulevaisuuteen onkin osuva nimi tälle suunnattomuudelle. Tehtävänä on luoda yhdelle puolelle paperia hahmon todennäköinen tulevaisuus jokaisen eri asiakkaan näkemyksen pohjalta. Sen jälkeen ryhmä esittelee omat vaihtoehdot hahmolle mitä hän voisi tehdä. Tässä hahmottuu konkreettisesti monta eri tulevaisuuskuva. Mikäli ryhmä on edistysellinen, voivat he päätellä, että heidänkin tulevaisuudessa on mahdollisuuksia. Tämän ymmärtäminen luo toiminnallisuuden muottia ja luo avoimuutta tulevaisuuksien tarkasteluun. Hahmon tulevaisuuskuvioiden luomisprosessin jälkeen tarkoituksena on tehdä itselle mahdollisia tulevaisuuksia. Tehtävässä tehdäänkin seuraavaksi itselleen tulevaisuuden suunnitelman alku, sekä suunnitellaan seuraavat kuusi kuukautta. Kuusi kuukautta on tarpeeksi pitkä mutta myöskin tarpeeksi lyhyt aikaväli, johon on helpompi tarttua, kuin esimerkiksi vuoteen tai viiteen vuoteen. Mikäli ryhmä on iso tai yksilöillä on vaikea työstää omaa tulevaisuudensuunnitelmaansa, on hyvä jakaa ryhmä pareihin tai kolmen hengen ryhmiin. Lisäksi on hyvä käyttää tähän pidemmän aikaa ja laittaa taustalle mahdollisuuksien mukaan inspiroivaa musiikkia.

Kolmas ryhmätehtävä kulkee nimellä Tärkeät etapit. Tärkeät etapit ovat niitä pieniä tai isoja välitavoitteita, jotka ovat olennaisia tulevaisuuden suunnittelussa. Ryhmätehtävä kolme onkin pitkälti kopio yksilötehtävän kolme muodosta. Ryhmätehtävä eroakin yksilötehtävästä sillä, että kaikki pohtivat miten voisivat auttaa toisia ryhmäläisiä pääsemään tavoittelemansa tulevaisuuteen.

Ryhmätehtävä 3 – TÄRKEÄT ETAPIT

Tarvitset paperia kaikille ryhmäläisille sekä kynät – Kesto riippuen ryhmästä 20 – 40 min

Tämä ryhmätehtävä on tulevaisuussuunnitelman toteutuksen varten. Ota esille viimekerran suunnitelma joko asiakkaiden tai hahmon ja esitä seuraavia kysymyksiä keskustelun aiheiksi

- Mitä hahmon tai sinun pitäisi seuraavaksi oikeasti tehdä päästäkseen lähemmäksi tätä tulevaisuutta?
- Tarvitsetko siihen jotain tietoja, taitoja tai henkilöä auttamaan sinua/ hahmoa?
- Miten voisitte auttaa toisianne pääsemään unelma tulevaisuusiinne?

Kirjatkaa sitten ylös asioita mihin tarvitsitte tukea ja apua päästäksenne lähemmäs sitä unelmallista tulevaisuuden kuvaa, jota jokainen teki viimekerralla. Sopikaa sen jälkeen yhdessä jokin yhteinen aika mihin mennessä asian on oltava hoidettu, vastuuta ryhmäläisiä katsomaan toistensa perään ja kehota heitä tukemaan toistensa tulevaisuuksiin pääsyä.

Kuvio 7. Ryhmätehtävä 3

Pohdinnan jälkeen, on tärkeää vastuuttaa ryhmäläisiä tukemaan toisiaan tulevaisuuden suunnitelmassa pysymisessä. Tämä voisi osallistaa heitä toistensa elämässä, sekä lisätä tukea niissä hetkissä, kun oma usko tulevaisuuteen horjuu. Onnistuneen tukemisen kautta moni voi voimaantua, sekä heidän itsevarmuutensa voi kasvaa, kun joku on heitä tukemassa ohjausten ulkopuolellakin.

3.7 Tuotteiden fyysinen suunnittelu

Idea fasilitoijan vihkosta lähti tarpeesta tuottaa fasilitoinnin välineitä korttien rinnalle. Fasilitoijan vihon virka tässä opinnäytetyössä on siis opastaa case tilannekorttien käytössä. Mielsin heti A5 kokoista käsilehtistä, mutta pystysuunnassa se muistuttaisi liikaa kutsu- tai onnittelekortteja ja halusin tehdä vihosta vaikuttavan sekä käyttökelpoisen. Katsoin myös, että A5 koko kyseisten fonttikokojen kanssa on tarpeeksi selkeä myös heikkonäköisille.

Halusin myös, että Case tilannekortit olisivat fyysiset pahviset A5 kokoa olevat kortit, jotta ne kulkisivat helposti fasilitoijan oppaan mukana, joka tulisi olla samankokoinen. Kävin palaverissa ohjaajieni kanssa korttien ulkoasusta, ja tein kortit PEILI-hankkeen logolla sekä halutun värimaailman mukaisesti. Case tilannekortit olisivat myös hyvä kuvittaa, jotta ne houkuttelisivat enemmän käyttöään. Loin taustat ja kuvat, jotka liittyivät viimeistelyihin tilannekortteihin ottamalla ensin kuvat itsestäni ja muokkaamalla ne silhueteiksi hieman lainaten ideoita case tilannekorttien sisarelta: Masto hankkeen testattuja toimia naisten työllisyyteen (2017), joka sisältää samantyyppisiä tilannekuvauksia.

4 Työn tuotokset

Opinnäytetyön tuotoksina on kaksi tuotetta: fasilitoijan vihko, sekä case tilannekortit.

4.1 Fasilitoijan vihko ja toimintamallit

Fasilitoijan vihko on fyysinen tai verkosta ladattava vihko, joka sisältää ohjeet Case tilannekorttien käyttöön sekä lyhyet kuvaukset jokaisesta case tilannekortista. Fasilitoijan vihko jakaantuu viiteen osioon, Fasilitoijalle, pikaopas, yksilötehtävät, ryhmätehtävät ja lyhyet case tilannekorttien kuvaukset. Fasilitoijalle osassa on lyhyt kuvaus korttien tar-

koituksesta, sekä tavoitteet. Pikaopas on lyhyt sivun mittainen ohje fasilitoijan vihon käytöstä. Näiden jälkeen tulee yksilötehtävät 1-3 jonka jälkeen ryhmätehtävät 1-3. Viimeiseksi osaksi jää case tilannekorttien lyhyet kuvaukset sekä kiitos teksti.

Toimintamalli perustuu etäyttämiseen, missä asiakkaalle esitetään fasilitoijan valitsema tilanne. Case tilanteen tulee olla osittain samaistuttava etäytettävän asiakkaan puolesta. Tilannekorttien käyttö on myös työkalu ja ehdottamani toimintamalli on täysin fasilitoijan muokattavissa omiin tarpeisiin, profiilit ovat siten myös työkalu muissakin tapauksissa, kun vain oppaassa esitetyssä toimintatavassa. Case tilannekortteja on mahdollista käyttää yksilö ja ryhmätyöskentelyssä. Yksilötyönä fasilitoija voi keskittyä paremmin yksilön voimavaroihin, kun taas ryhmätyössä autettavat voivat esittää toisilleen keinoja ja keskustelun kautta tuoda ryhmälle voimaannuttavaa tietoutta.

Fasilitoijan opas sisältää avoimet auki selitetyt ohjeet case tarinoiden käytöstä, sekä ideoita, miten niitä voi käyttää eri tilanteisiin nähden. Opas sisältää sisällysluettelon, johdannon, esittelyn, 3 erilaista harjoitetta yksilö ja ryhmätyöskentelyyn, sekä case tilanteiden lyhyet kuvaukset ja kiitossanat.

4.2 Case tilannekortit

Case tilannekortit ovat miesten ja miehiksi itsensä kokevien eri elämäntilanteita esittäviä tilannekuvauksia. Case tilannekorkeista selviää elämäntilanne asumis- ja rahatilanne, haasteet, sekä koulutus että työkokemus. Lisäksi korteista käy ilmi hieman sosiaalisia suhteita, sekä voimavaroja sekä haaveet ja unelmat. Kortit ovat osa PEILI-hankkeen toimintamallisivustoja ja ne voi ladata hankkeen toimintamalli sivuilta.

5 Tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda case tilannekortit, sekä fasilitoijan opas osaksi PEILI-hankkeen toimintamallikonaisuutta, sekä tuottaa case tilannekortit syrjäytymisen ehkäisemisen työkaluksi. Tavoitteena on luoda sellaiset samaistuttavat case tilanteet, joiden kautta asiakkaat voivat pohtia omaa elämäänsä etäännytetysti. Opinnäytetyö oli projektiluontoinen ja tehty internetin kautta jaettavaksi tuotekokonaisuudeksi. Hankkeessa tarvittiin lisää toimintamalleja tukemaan sen päämääräisiä tavoitteita, jonka tueksi tämä opinnäytetyö on luotu.

Toivotussa tilassa PEILI-hankkeen toimintamalli otetaan käyttöön erilaisissa sosiaalitoimen työpisteissä, kuin myös opiskeluun liittyvinä harjoitteina. Opinnäytetyöni on siis konkreettinen hankkeen tuote, jota voidaan levittää eteenpäin.

5.1 Tulostavoite

Tämän opinnäytetyön tulostavoitteena on tehdä toimiva ja laadukas toimintamalli työkalu käytettäväksi nuorten miesten kanssa työskenteleville. Koen tavoitteen saavutetuksi, jos yksikin muu instanssi ottaa case tilannekortit käyttöönsä. Laadullisuus tässä työssä on vaikeasti testattavissa, Covid-19 rajoittaessa mahdollisuuksia testauksiin.

5.2 Välitön toiminnallinen tavoite

Työn välittömänä toiminnallisena tavoitteena on, että toimintamalli tulisi käyttöön hankkeen piloteissa 6-8. Samalla tavoite on, että fasilitoijat voivat korttien avulla auttaa asiakkaitaan ymmärtämään omia vahvuuksiaan, kykyjään sekä suunnittelemaan elämiään eteenpäin. Koen tavoitteet saavutetuksi, jos piloteissa 6-8 case tilannekortit tuottavat toimintamallina voimauttavaa toimintaa, sekä herättäisi valtaistavaa keskustelua.

6 Eettisten haasteiden ratkaisu

Projektin aikana testasin case tilanteiden käyttöä kahdesti ja pohdimme käytön jälkeen minkälaisia ongelmia Case tilannekorttien käytöstä voisi muodostua. Etäyttämisessä on tärkeää, että mennään tarpeeksi kauas kohteesta, mutta ratkaisukeskeisessä toimintamallissa olisi kuitenkin tärkeää pitää kiinni elämän realiteeteista, jotta saataisiin mahdollisimman todenmukaisia vastauksia haasteisiin. Esimerkiksi tilanteita ei ole järkevää sijoittaa ulkomaille tai fantasiamaailmoihin vaan lähtökohtaisesti tilanteissa esiintyy Suomessa asuvia miehiä.

Profiileita tehdessäni huomasin muitakin erilaisia eettisiä ongelmia, esimerkiksi: mitä jos tilannekuvaus osuu vahingossa täysin oikein ja profiili onkin joku oikea ihminen juuri niillä paikkakunnilla, joihin alustavissa prototyypeissäni tilanteet sijoitin. Tämän vuoksi poistin kokonaan nimen sekä paikkakunnan, jolloin ammattilainen voi luoda ne tilannekohtaisesti paikalliseksi ja halutessaan antaa tilannetta läpikäyvälle fiktionaaliselle henkilölle nimen mikä ei kohdennu asiakkaaseen. esimerkiksi alustavasti minun ensimmäisessä case tilanteessa oli nimi Mikko, joka on kuitenkin niin yleinen, että on vaarana leimata

kaikki Mikko nimiset tilanteeseen 1. Mikäli tilanne osuu jonkin henkilön kohdalle täysin samaksi ja todenmukaiseksi, on tämä tapahtunut täysin sattumalta. Myönnän että tällaiset sattumat voivat olla täysin mahdollisia.

7 Arviointi ja palaute

Tuotteitteni arviointi käytössä on jäänyt kahteen kertaan, ja Covid-19 viruksen saapuminen keväällä 2020 vaikeutti case tilannekorttien ja fasilitoijan vihon käyttämistä yhä suuremmin. Arviointi korttien ja vihon käytöstä sekä hyödyistä jää jatkokehityksen työkehykseen. Tähän mennessä saatu suullinen palaute on ollut suurilta osin kiinnostunutta korttien ja oppaan käytöstä, sekä lähinnä kritiikkiä sisältämätöntä myönnyttelyä hyvästä työstä. Olisin toivonut pääseväni testaamaan ryhmissä näitä kortteja enemmän ollessani mukana PEILI-hankkeen piloteissa. Olen itse tyytyväinen työhöni, sekä kaikkiin niihin mahdollisuuksiin mitä tulevaisuus tälle työlle asetetaan.

8 Pohdinta ja jatkokehitys

Case tilannekortit sekä fasilitoijan vihko projektina tarvitsee testiryhmän, sekä sen tulosten seurannan. Eriyisen paljon kiinnostaisi vaikuttavuuden tutkimus muutaman ryhmäotoksen kautta. Tällainen vaikuttavuuden tutkimus olisi tarpeen tehdä opinnäytetyönä ja toivonkin jonkun jatkavan case tilanteiden jatkokehitystä. Kiinnostavaa olisi myös koko ohjauksen läpiviennin tutkiminen, niin yksilö kuin ryhmätyöprosessinakin. Harmillisen olemattomaksi jäänyt testaaminen ja ohjaustilanteet kaipaavat mahdollisuutta päästä käyttöön ja onneksi PEILI-toimintamalli sivuille nämä kaikki tulee ladattavaksi.

Kortit sekä vihko ovat saatavissa tämän opinnäytetyön liitteenä kuin myös PEILI hankkeen toimintamallisivujen kautta, mikäli joku tämän lukijoista haluaa jatkaa työtä case tilannekorttien kanssa. Yksi sivutuote idea näitä case tilanteita tehdessä nousi yllättäen mieleeni: Korttien tilanteen ovat myös sosiaalialalla kohdattavia pulmia, joita sosionomiksi opiskelevat voisivat käyttää ratkaisukeskeisinä tehtävinä. Tämä tilanteiden monimuotoinen ratkaiseminen simuloisi asiakastapaamisia ja siksikin kortit ja fasilitoijan vihko ovat monikäyttöisiä. Esimerkiksi kursseilla, jossa on ryhmätentti tai haastattelu voisi näitä kortteja käyttää tilannekuvauksina johon sosionomiopiskelijan tulisi vastata.

Lähteet

- Aalto, Ilana, 2018, Miten miehet pissaavat? – Miehen mallin käsite poikien kehitystä ja kasvatusta koskevassa keskustelussa 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa Poikatutkimus toim. Huuki, Tuija & Kivijärvi, Antti & Lunabba, Harry. 2018. Tampere (29-51)
- Aguiar, Mark & Bilal, Mark & Kofi Charles, Kerwin & Hurst, Erik. 2017. LEISURE LUXURIES AND THE LABOR SUPPLY OF YOUNG MEN. Verkkodokumentti. Luettavissa <<https://www.nber.org/papers/w23552.pdf>>. Luettu 25.11.2019
- Ayduk, O & Kross, Ethan. 2016. Self-distancing: theory, research and current directions. Verkkodokumentti. Luettavissa <<http://selfcontrol.psych.lsa.umich.edu/wp-content/uploads/2017/04/SD.pdf>>. Luettu 26.2.2020
- Burnett, Bill & Evans, Dave. Designing your life – how to build a Well-lived, joyfull life. 2018. New York 2018.
- Hull, Margaret Betz. 2002. The Hidden Philosophy Of Hannah Arendt. E-kirja. Luettavissa <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=171836&ppg=4>>. Luettu 6.5.2020
- Liukonen, Ritva. Sosiaali- ja terveysministeriö. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen. 2019. Verkkodokumentti. luettavissa <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyiden-ehkaisy>>. Luettu 6.4.2020
- Niemi, P – Keskinen, E. 2002. Taitavan toiminnan psykologia. Turun Yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja. Verkkodokumentti. Luettavissa <<http://tiuraniemi.fi/Amma-ref.pdf>>. Turku 2002. Luettu 19.9.2019
- Nivala, Elina & Ryyänen Sanna. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14. Verkkodokumentti. <https://www.uef.fi/documents/364780/1847612/Nivala_%26_Ryyan%C3%A4nen_Kohti_sosiaalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-8937-7fd4ac2a3879>. Luettu 3.10.2019.
- PEILI – Löydä vahvuutesi tekoälyllä hanke. 2018. Hankekuvaus <<https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/peili-loydavahvuutesi/>>. Luettu 3.10.2019.
- Tarpila, Jan-Erik. N.A. Fasilitointi areena - Fasilitoinnin koulukuntia. Verkkodokumentti. Luettavissa <<https://fasilitointiareena.com/fasilitointipankki/mitafasilitointin/>>. Luettu 5.3.2020
- Terveiden ja Hyvinvoinnin Laitos. 2020. Sukupuolten hyvinvointi- ja terveyserot. Verkojulkaisu. Luettavissa <<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/hyvinvointi-ja-terveys/sukupuolten-hyvinvointi-ja-terveyserot>>. Luettu 6.9.2020

Piekkari, Jouni. 2019. Kokka kohti elämää – Motiivi ryhmätoiminnan malli. Teoksessa Nuorten tulevaisuusohjaus – monta tietä tulevaan. toim. Hämäläinen, Arja & Ipatti, Anu & Raatikainen, Eija. Saatavilla osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/228055/2019_TAITO_31_nuorten%20tulevaisuusohjaus.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Luettu 3.10.2019.

Seppälä, Maina & Suikkanen-Malin, Tuija (toim.). Testattuja toimia naisten työllisyyteen – Mastohanke. 2017. luettavissa <http://www.socom.fi/wp-content/uploads/2015/06/Masto_Testattuja_toimia_naisten_tyollisyyteen.pdf>. Luettu 7.12.2019

Valkama, Johanna. 2019. Kokemusasiantuntijat osana PEILI-hankkeen kehitystiimiä Opinnäytetyö. Luettavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167084/valkama_johanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Luettu 6.2.2020

Zimbardo, Philip, Coulombe, Nikita D. Man Disconnected: How technology has sabotaged what it means to be male. 2015. Random house.

FASILITOIJAN VIHKKO

PEILI-hanke 2020

PEILI-HANKE

Joskus on vaikea nähdä mitään muuta tulevaisuutta, kuin sen mihin on omassa mielessään itsensä tuominut – Elias Helander 2020

Sisällysluettelo

1. Fasilitoijalle	2
2. Pikaopas	3
3. Yksilötehtävät	4
3.1. Tehtävä 1 – OMAN NÄKÖINEN AUTETTAVA	5
3.2. Tehtävä 2 - TULEVAISUUS HAKUCESSA	6
3.3. Tehtävä 3 – TAVOITTEITA UUTEEN TULEVAISUUTEEN	7
4. Ryhmätehtävät	8
4.1. Ryhmätehtävä 1 – KEINOT ESILLE	9
4.2. Ryhmätehtävä 2 – RISTEYKSESSÄ MONEEN TULEVAISUUTEEN	10
4.3. Ryhmätehtävä 3 – TÄRKEÄT ETAPIT	11
5. Case tilanteiden lyhyet kuvaukset	12
6. Kiitokset	13

Fasilitoijalle

Tämä opas on tehty sinulle auttamaan PEILI-case korttien käytössä. Tietenkin kyseessä on vain opas, joten voit muokata toimintamalleja juuri sinulle sopiviksi. Case-tilannekortit on tehty auttamaan niitä asiakkaita ja ihmisiä, jotka eivät tunnista itsessään tuen tarvetta, vaikka kokevat itsensä huonoksi monella taholla. Meillä ihmisillä ei ole useinkaan halua kohdata omia ongelmiamme suoraan ja siksin Case-tilannekortteja käyttämällä ongelmien kohtaaminen on tehty lähestyttävämmäksi. Kysyt varmaankin, että miten? Case-tilannekortit toimivat siten että asiakkaalle voidaan esittää avun tarpeessa oleva henkilö (Case), jota lähdetään auttamaan tässä oppaassa esitetyin tavoin yhdessä asiakkaasi tai asiakkaiden kanssa. Nämä auttamistavat nostavat esiin asiakkaan omia voimavaroja ja niistä on helpompi kääntää keskustelu asiakkaaseen itseensä.

Tavoitteet:

Toimijuuden kehittäminen, osallisuuden lisääminen

Tulevaisuuksien hahmottaminen, etäyttämisen kautta uusien ratkaisuiden löytäminen

Tutustuminen ja valinta

Pikaopas

Ensimmäiseksi tehtäväksesi ota esiin kortit ja lue lyhyet kuvaukset jokaisesta, tämä auttaa sinua valitsemaan oikean lähtökohdan asiakkaasi/asiakkaittesi auttamiseen.

Muista että sinulla voi olla näiden case tilanteiden korjaamiseen täysi arsenaali, mutta sinun tehtävänäsi on kuunnella asiakkaittesi omia keinoja ja keskustella niistä, eikä suoraan kertoa ratkaisuja!

Seuraavilla sivuilla on eritelty yksilöiden kanssa tehtävät ja sen jälkeen ryhmissä tehtävät toimintaehdotukset, muista että harjoitteet ovat suuntaa antavia ja voit halutessasi muuttaa harjoituksia sopiviksi sinun asiakkaillesi.

HUOM. Jokainen case tilanne on fiktiivinen tarina, eivätkä tarinoiden henkilöt perustu keneenkään yksittäiseen henkilöön, mikäli hahmo kuvaa asiakastasi täysin on se täysin sattuman varaista.

Yksilötehtävät

Tehtävä 1- OMAN NÄKÖINEN AUTETTAVA

Ota valittu case tilanne eteenne ja lue se hänelle ääneen, luettuasi tekstin kysy asiakkaalta:

- Minkä niminen case tilannekortin henkilö on?
- Millaisia ominaisuuksia hänellä voisi olla?
- Miltä hän näyttää?
- Miten tätä henkilöä voisi auttaa?
- Mitä hyvää luodun henkilön elämässä ja tilanteessa on?
- Koetko että henkilö kokee onnellisuutta tai kuuluvansa jonnekin?
- **Tärkeimpänä** mitä sinä tekisit tässä tilanteessa?

Ottakaa yhdessä ylös kysymyksien vastauksia ja tämän jälkeen on hyvä kääntää keskustelu asiakkaaseen itseensä ja kysyä samoja kysymyksiä häneltä.

Käytettäessä case tilanteita tarkoitus on löytää asiakkaan omista voimavaroista ne, joita fiktiivinen hahmo voisi käyttää oman tilanteensa parantamiseen. Voimavarojen ja auttamistapojen löytyessä ohjaaja voi kääntää hienovaraisesti keskustelun asiakkaaseen itseensä.

Tehtävä 2 - TULEVAISUUS HAKUCESSA

Case tilanteiden seuraava käyttötarkoitus on tulevaisuuksien mahdollisuuksien hahmotus. Burnett & Evans (2018: 87-106) Amerikkalaiset tutkijat esittävätkin, että on toimimaton tapa ajatella elämästä niin sanotusti yhden mahdollisuuden kautta. Yhdellä mahdollisuudella tarkoitetaan sitä ajatusmallia, että elämässä on yksi tie mihin tähdätään ja sitä tavoitellaan vaikei se enää tuntuisikaan miellyttävältä. Sen sijaan Burnett ja Evans esittävät vaihtoehtoisen tavan, että valittavia tulevaisuuksia on sen sijaan lukuisia. Ensimmäisellä käyttökerralla on pohdittu joitain auttamiskeinoja ja tapoja millä luotu hahmo ja toivottavasti asiakaskin on päässyt eteenpäin tilanteestaan. Tässä tulevaisuuksien hahmotusvaiheessa lähdetään pohtimaan asiakkaan kanssa, millaisia tulevaisuuksia case tilanteen henkilöllä on edessään.

Ottakaa eteenne paperi ja kirjoittakaa siihen kolme otsikkoa

Tämänhetkinen tulevaisuus - Huono tulevaisuus - Täydellinen tulevaisuus

Kirjatkaa yhdessä case henkilön näkökulmasta jokaisesta tulevaisuudesta ajatukset ylös, miten case tilanne suhtautuisi näihin tulevaisuuskuviin? Tämän jälkeen tehkää asiakkaan kanssa yhdessä hänelle samat otsikot ja anna hänen täyttää sitä hetken aikaa. Tämänhetkinen tulevaisuus avaa sen mihin asiakas näkee menevänsä, huono tulevaisuus taas avaa hänen pelkojaan ja täydellinen tulevaisuus avaa minkälaisia unelmia ja haaveita asiakkaalla on.

Tehtävä 3 – TAVOITTEITA UUTEEN TULEVAISUUTEEN

Tämän kolmannen tehtävän tavoitteena on tuottaa ensimmäiset tavoitteet kohti asiakkaan parempaa tulevaisuutta. Viimekerran haaveet ja unelmat ovat todennäköisesti keskeinen onnellisuuden lähde, ja niitä olisi hyvä lähteä tavoittelemaan realistisesti. Tässä kohtaa tilanne case kortteja ei välttämättä enää tarvita mutta voit ottaa ne avuksi ja tehdä tehtävän esittelyn sen kautta.

Ottakaa esille paperia ja kynät ja kirjoittakaa viimekerran täydellisen tulevaisuuden haave paperille oikeaan laitaan. Tämän jälkeen tehkää etappipolku lautapeli tyyliin. Kirjatkaa sitten vasempaan laitaan ”olet nyt tässä ympyrä” ja lähtekää luomaan tietä kohti täydellistä tulevaisuutta. Välietapit täyttyvät täydellisen tulevaisuutta tukevilla asioilla. Alla on esimerkki piirros.

Ryhmätehtävät

Ryhmätehtävä 1 – KEINOT ESILLE

Tarvitset paperia ja kynän – Kesto ryhmästä riippuen 15 – 45 minuuttia.

Tässä tehtävässä pohditaan yhdessä keinoja, jotka auttavat ryhmässä toimijoita löytämään ratkaisuja ja ratkaisumalleja syrjäytymisvaarassa olevien eri elämäntilanteisiin. Ota yksi ryhmälle sopiva kortti eteesi ja lue se kaikille ääneen, tämän jälkeen ryhmä päättää hänelle nimen ja pari kolme piirrettä, jotka yhdistävät ryhmää itseään. Esimerkiksi jos jokaisella ryhmäläisellä on vaikkapa ongelmia ystävyysuhteissa, voi tällainen piiri kuulua uudelle nimetylle henkilölle. Päättäkää myös pari vaatekappaletta mitä hänellä voisi olla päällään paremman hahmottamisen tueksi.

Tämän jälkeen kysy ryhmäläisiltä yksitellen, vaikkapa kiertäen oikealle, mitä tekisin, jos olisit tämän henkilön ”saappaissa”? Anna vastausten ja mahdollisten ratkaisujen tulla asiakkaiden kautta. Tämän aikana kirjaa ylös löytämäsi voimavarat paperille.

Löydettyäsi voimavarat keskustele ryhmän kanssa, miten näitä voimavaroja voisi käyttää ryhmän omissa elämissä?

Mikäli ryhmä on suuri voit jakaa sen pienryhmiin tai pareiksi ja antaa heidän keskustella keskenään tehtävän eri vaiheista.

Ryhmätehtävä 2 – RISTEYKSESSÄ MONEEN TULEVAISUUTEEN

Tarvitset paperia kaikille ryhmäläisille sekä kynät – Kesto ryhmästä riippuen 30 – 45 min

Ota viimekerralla tutuksi tullut henkilö taas käsittelyyn ja esitä että hän on päässyt eteenpäin elämässään, mutta häneltä puuttuu suunnitelma.

Tehtävänä tällä kertaa on luoda yhdelle puolelle paperia suunnitelma, mitä ensimmäisellä kerralla valittu henkilö voisi seuraavaksi elämällään tehdä. Esitelkää vaihtoehtoisia tulevaisuuden suunnitelmia valitusta henkilöstä toisillenne. Keskustelkaa mikä olisi paras vaihtoehto ja miksi. Huomioi ryhmälle tässä vaiheessa, että jokainen esitetty tulevaisuus on kuitenkin mahdollinen.

Luomisprosessin jälkeen kysy kierros ryhmäläisiltä, miltä tuntuisi, jos tällaisen suunnitelman tekisi myös itselleen? Kääntäkää paperit ja tehkää suunnitelmat jokaiselle ryhmäläiselle seuraavalle kuudelle kuukaudelle. Jokainen tekee itselleen tulevaisuus suunnitelman alun, joka kestää hetken aikaa. Taustalle voi laittaa inspiroivaa musiikkia, ja mikäli ryhmä tuntee hyvin toisensa voi työtä helpottaa jakamalla ryhmän pareiksi, joissa he yhdessä työstävät tulevaisuuksiaan.

Suunnittelun jälkeen halukkaat voivat esitellä suunnitelmansa.

Ryhmätehtävä 3 – TÄRKEÄT ETAPIT

Tarvitset paperia kaikille ryhmäläisille sekä kynät – Kesto riippuen ryhmästä 20 – 40 min

Tämä ryhmätehtävä on tulevaisuussuunnitelman toteen panoa varten. Ota esille viimekerran suunnitelma joko asiakkaiden tai hahmon ja esitä seuraavia kysymyksiä keskustelun aiheiksi

- Mitä hahmon tai sinun pitäisi seuraavaksi oikeasti tehdä päästäkseen lähemmäksi tätä tulevaisuutta?
- Tarvitsetko siihen jotain tietoja, taitoja tai henkilöä auttamaan sinua/ hahmoa?
- Miten voisitte auttaa toisianne pääsemään unelma tulevaisuuksiinne?

Kirjatkaa sitten ylös asioita mihin tarvitsitte tukea ja apua päästäksenne lähemmäs sitä unelmallista tulevaisuuden kuvaa, jota jokainen teki viimekerralla. Sopikaa sen jälkeen yhdessä jokin yhteinen aika mihin mennessä asian on oltava hoidettu, vastuuta ryhmäläisiä katsomaan toistensa perään ja kehota heitä tukemaan toistensa tulevaisuuksiin pääsyä.

Case tilanteiden lyhyet kuvaukset

Case 1	Case 2	Case 3	Case 4
Työttömyys, eristäytyminen	Velkaantuminen, luottotiedottomuus	Sairastuminen, yksinäisyys	Työttömyys, heikko osallisuus
Case 5	Case 6	Case 7	Case 8
Asunnottomuus, alkoholi	Tarkoituksettomuus, jaksaminen	Etäällä, isänä	Päihteet, sosiaalinen paine

Kiitokset

Kiitokset koko PEILI-hankkeen tiimille, assistenteille. Erityisesti Jouni Piekkarille, joka loi uskoa ja haastoi oikeissa kohdissa pohtimaan laatikon ulkopuolelta. Kiitos myös niille anonyymeille henkilöille, jotka autoitte minua luomaan nämä hahmot ja annoitte käyttää osaa omista elämistänne.

Vuonna 2020 PEILI-hankkeen toimintamallin osaksi luotu Case tilannekortit sekä tämä fasilitoijan vihko on tuotettu opinnäytetyönä, jonka on tehnyt Elias Helander Metropolia ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelija.

Tämä Vihko on tarkoitettu syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten kanssa työskenteleville, työkaluksi sekä case tilannekorttien käyttö ohjekirjaksi

PEILI-HANKE

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Case tilanne 1

Työttömyys, eristyneisyys

Case tilanne 1 – Työttömyys, eristyneisyys

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Vuokrayksiossä Elää tuilla	Koulutuksen, sekä työn puute Passiivisuus	Ammattikoulu kesken Ollut työharjoittelussa

Tilannekuvaus

Henkilömme on 24-vuotias yksinäinen nuori, hän asuu paikkakunnallasi ja se on hänen kotikaupunkinsa. Henkilön vanhemmat ovat eronneet, kun hän oli 8-vuotias, tämän jälkeen hän asui äitinsä luona pienessä vuokra-asunnossa, josta hän muutti omilleen 19-vuotiaana, kun riitaantui äitinsä kanssa. Äitinsä kanssa välit viilenivät, koska kyseinen henkilö ei saanut töitä eikä pystynyt/ halunnut maksaa osaa asumiskuluista. Isäänsä hän ei ole nähnyt pariin vuoteen, vaikka välillä isä kyseleekin, miten hänellä menee. Henkilöllä on muutamia ystäviä mutta niistä jokainen on muuttanut muualle koulun työn tai puolison perässä. Hänellä oli tyttöystävä ammattikouluaikana mutta suhde kariutui, kun hän meni haukkumaan puolisonsa humalapäissään. Sosiaalisesti henkilöemme kokee olevansa syrjäytynyt ja hän usein menettää hermonsa ihmisten kanssa keskustellessaan.

Viimeisen kuukauden aikana henkilöllämme on ollut itsetuhoisia ajatuksia ja toivottomuuden tunnetta. Hänen rahatilanteensa on huono, mutta työnhaku tuntuu vaikealta ja työkkärissä käynti on hänelle turhauttava kokemus missä hän lähinnä kuuntelee kuulokkeistaan omaa musiikkia. Henkilö on käynyt muutamissa työhaastatteluissa, häneen ei kuitenkaan olla oltu yhteydessä niiden jälkeen, joka saa hänet odottamaan turhaan kuukauden soittamatta työn perään.

Voimavaroja

Kokkaaminen, Huumori
Samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla.

Haaveet / unelmat

Joku jolle jutella, Elämän tarkoituksen löytyminen, Parisuhde

Case tilanne 2

Velkaantumisen, Luottotiedottomuus

Case tilanne 2 – Velkaantuminen, luottotiedottomuus

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Asuu vanhempiensa luona saa palkkaa 800€ kuukaudessa	Pikavippivelkaa maksettavana 5600 € Luottotiedoton	Ammattikoulu Aikuislukio kesken 2 vuotta työkokemusta

Tilannekuvaus

Henkilömme rahatilanne kärsi muutamia vuosia sitten kovan kolauksen, kun hän kuuli ystävältään helpon rahanteon mahdollisuudesta, jossa ystävänsä firma oli tekemässä isoa uutta hankintaa ja otti pikavipin tukeakseen ystävänsä ja hän luotti varmoihin tuloihin. Ystävänsä kuitenkin veti kaikki rahat välistä ja hän jäi 8000€ velkoihin pikavippifirmalle. Firman mentyä konkurssiin henkilöllä ei ollut laillisia keinoja saada rahoja takaisin. Petoksesta vihaisena elämä meni hieman raiteiltaan ja hän jätti aikuislukion kesken, jonka oli aloittanut vuotta aikaisemmin.

Nyt henkilömme asuu vanhempiensa luona ja yrittää päästä jaloilleen. Isänsä on ottanut hänet töihin, jossa hän on onnistunut saamaan hieman työkokemusta, mutta häntä vaivaa hirveästi olla isänsä kanssa töissä raskaassa ympäristössä, kevyellä palkalla, ja henkilömme onkin pohtinut uutta työtä. Isänsä kuitenkin uhkailee heittää hänet kotoa, mikäli hän vaihtaa raskaan työnsä.

Voimavaroja

Päätäväisyys

Samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla.

Haaveet / unelmat

Velattomuus

Oma koti

Case tilanne 3

Sairastuminen, Yksinäisyys

Case tilanne 3 – Sairastuminen yksinäisyys

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Asuu vanhemmillaan saa pientä tukea valtiolta	Tasapaino perussairausten hoidossa, Sosiaalisten verkkojen puute	Lukio päättötodistus ei työkokemusta

Tilannekuvaus

Henkilömme on 21-vuotias ja asuu paikkakunnallasi, hänen ollessa 7 hänelle todettiin 1-tyypin diabetes. Diabetes toi erilaisuuden tunnetta koulussa ja häntä syrjittiin kouluissa. Piennä hänen vanhempansa myös muuttivat paljon, joten verkostojen juuri kasautuessa, oli taas muutto edessä. Tällä nuorella miehellä ei ole kuin yksi sisar sekä vanhemmat, jotka asuvat toisessa kaupungissa. Diabeteksen hoito on suhteellisen tasapainossa, mutta välillä yksinäisyys painaa niin että henkilömme ei vaan jaksaa katsoa syömistensä perään ja hänelle on lievästi tullut ylipainoa.

Taloudellisesti henkilömme tulee toimeen, mutta työt tai koulupaikka voisi tuoda tarkoitusta elämään. Koulun aloittaminen kuitenkin jännittää hirveästi henkilöämme ja siksi hakemusten lähettäminen on jäänyt puolitiehen.

Voimavaroja

Kokkaaminen

Huumori

Samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla.

Haaveet / unelmat

Amk tutkinto, sosiaalisten verkostojen kartuttaminen,
ainakin yksi ystävä.

Case tilanne 4

Heikko osallisuus, Työttömyys

Case tilanne 4 – Työttömyys, heikko osallisuus

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Vuokralla kommuunissa	Työttömyys Heikko osallisuus	Taidelukio Kahvilatyöntekijäpaja Hygieniapassi

Tilannekuvaus

Henkilömme asuu paikkakunnallasi kommuunissa 3 muun aikuisen kanssa, hänen kaksi muuta kämppistä ovat työssäkäyviä. Henkilömme on muunsukupuolinen ja hänellä on viimevuodelta kahvilapajalta hieman kokemusta kahvilatyönteosta. Henkilömme on todella taiteellinen ja visuaalinen henkilö, hän myös harrastaa maalausta ja koittaa myydä töitään Internetin myyntipalveluiden kautta.

Henkilömme on yrittänyt hakea erilaisiin kahviloihin, mutta useasta hän on saanut kieltävän vastauksen. Myös kouluttautuminen kiinnostaisi häntä, mutta hänen huonolla todistuksellaan hän ei usko pääsevänsä haluamiinsa taidepainotteisiin ammattikorkeakouluihin tai yliopistoihin. Henkilöllemme on erittäin tärkeää muunsukupuolisten tasa-arvo ja hän ottaa osaa joka vuosi Pride-kulkueeseen ja on joskus ollut mukana erilaisissa mielenosoituksissa ihmisoikeuksien puolesta.

Henkilömme välit kämppiksiin on välttävät koska hänen vuokranmaksukykynsä on heikko työttömyytensä takia. Hänen perheensä on hylännyt hänet lähes täysin sen jälkeen, kun ilmaisi perheelleen muunsukupuolisuudestaan. Haaveissaan henkilömme toivoisi, että hän löytäisi ystäviä ja joskus puolison mutta tuntee kovasti ahdistuneisuutta, kun ympäriltä ei löydy oikein ketään.

Voimavaroja

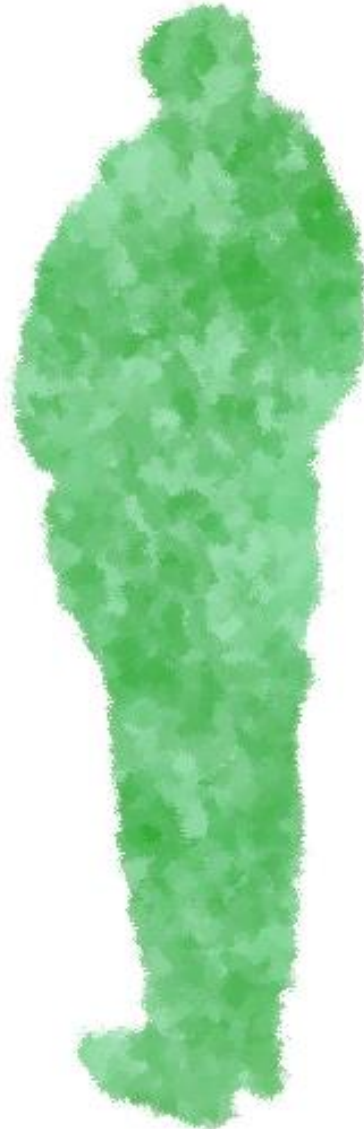
Taiteellisuus, Oikeudenmukaisuus
Samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla.

Haaveet / unelmat

Parisuhde, koulutuspaikka taidepainotteisilta aloilta

Case tilanne 5

Asunnottomuus, Alkoholi

Case tilanne 5 – Asunnottomuus, alkoholi

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Asunnoton, asuu ystäviensä luona Elää tuilla	Alkoholi Asunnottomuus	Ammattikoulu kesken 2 vuotta työkokemusta

Tilannekuvaus

Henkilömme on ammattikoulun viimeisellä vuodella kesken jättänyt mies, jolle maistuu viikollakin olut ja erilaiset viinat. Hän on hieman ylipainoinen eikä jaksa pitää hygieniastaan niin tarkkaa huolta. Henkilöllämme on myös tapana syödä milloin sattuu ja hänen päivärytminsä on vaihteleva.

Elämäänsä rahaa henkilömme saa tukia valtiolta ja hän on tehnyt päätöksiä CP-liiton vammaisavustajana mutta sai potkut hiljattain koska tuli kannissa töihin. Hän ei kummaksu töitä ja haluaisikin jo uudelleen töihin mutta sana kiirii äkkiä, että hän tuli humalassa töihin, joten moni paikka on kieltäytynyt. Henkilömme on asunut ystävällään viimeiset 4 kuukautta maksaen hänelle sänkyapaikasta, vaikka henkilömme ollessa humalassa ystävänsä ei päästä häntä sisään, jolloin hän viettää yönsä kadulla.

tilanteen henkilöllä on monia tuttuja erilaisilta baarireissuilta ja hänellä on hyvä verkottumistaito. Sosiaalisesti hän osaa poimia pienetkin valheet ja on erityisen taitava kuuntelija. Tutujen lisäksi hän soittaa kerran kuukaudessa Keski-Suomessa asuville vanhemmilleen, jotka joskus lähettävät hänelle rahaa. Haaveissaan hän unelmoi omasta asunnosta ja jostain pysyvämmästä suhteesta, raitistuminen on käynyt mielessä mutta seuraavassa ajatuksessaan hän jo on avannut oluen.

Voimavaroja

Sosiaalisuus, Rohkeus
Samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla.

Haaveet / unelmat

Oma koti, työpaikka

Case tilanne 6

Tarkoituksettomuus, jaksaminen

Case tilanne 6 – Tarkoituksettomuus, jaksaminen

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Yksiossä Elää tuilla ja vanhempien tuella	Unirytmi jaksaminen Tarkoituksettomuus	Peruskoulu ei työkokemusta

Tilannekuvaus

Tietokonepelaamisesta nuorena kiinnostunut 22-vuotias henkilömme asuu yksiossä paikkakunnallasi. Hänen arkensa koostuu heräämisestä, pelaamisesta, kofeiinista, einesruoista ja silloin tällöin ulkona käymisestä. Ulkona käynnit ovat lähinnä kaupassakäynti ja pakolliset virastokäynnit. Nukkuminen on ollut viime aikoina haasteellista ja henkilö kokee itsensä todella turhautuneeksi ja purkaa oloaan netissä. Liikkumattomuus on tuonut hygieenisiiä, sekä ylipainon ongelmaa ja hän voi aika huonosti, mutta vähät välittää syiden etsimisestä huonoon oloonsa.

Henkilömme talous on heikohko, mutta riittää kattamaan hänen tämänhetkisen elämäntyyliinsä. Väiillä henkilöllämme tulee vastaan päiviä, kun hän ei jaksa nousta sängystä tai laittaa ruokaa mikroon vaan hän on aika lamaantunut.

Voimavaroja

IT-taidot

Halu olla parempi

Samat kiinnostuksen kohteet kuin asiakkaalla.

Haaveet / unelmat

Parempivointisuus

Ystävä tai ystäviä

Saada tarkoitus kaikelle

Case tilanne 7

Etäällä, isänä

Case tilanne 7 – Etäällä, isänä

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Yksiosä Tuilla sekä työkokeiluilla eläminen	Lapsen tapaaminen	Ammattikoulu 2 vuotta alalla

Tilannekuvaus

Henkilömme on 3-vuotiaan lapsen isä, lapsen äiti on lapsen huoltaja ja asuu toisella paikkakunnalla ja on riitaantunut henkilömme kanssa. Lapsen näkeminen on hankalaa ja matkakulut ovat huomattavat verrattuna omat tulot ja menot huomioiden. Henkilömme potee masennusta ja hänen voimavaransa ovat vähäiset tilanteen takia. Henkilömme määräaikainen työsuhte loppui puolivuotta sitten ja nyt hän on työkokeiluissa paikkakunnallaan. Työpaikan varmistuminen työkokeilusta tai jostain muualta auttaisi vahvistamaan häntä, mutta tilanne ei näytä hyvältä.

Henkilömme vanhemmat eivät asu hänen paikkakunnallaan ja he pitävät yhteyttä yllä kerran pariin kuukauteen. Ystäviä on muutamia mutta eri mielenkiinnonkohteet ja lapsettomuus vähentää tapaamisia heidän kanssaan. Alentuneen mielenalansa takia, hän ei ole jaksanut enää mennä harrastukseensa ja on siksi ajatellut keskeyttää sen kokonaan. Aamut ovat välillä vaikeita ja häntä ahdistaa valtavasti yksin herääminen. Kuitenkaan hän ei jää makamaan sänkyynsä vaan nousee ylös ja ajattelee ”jospa tänään olisi hyvä päivä”.

Voimavaroja

Ystävät
Hahmotuskyky
Sisu

Haaveet / unelmat

Lapsen näkeminen säännöllisesti
Työpaikka, sekä joskus uusi parisuhde.

Case tilanne 8

Päihteet, sosiaalinen paine

Case tilanne 8 – Päihteet, sosiaalinen paine

Asumis-/rahatilanne	Haasteet	Koulutus työkokemus
Yksiosä Säästöillä sekä perinnöllä eläminen	Satunnainen päihteiden käyttö, taipumus välinpitä- mättömyyteen	Lukion päättötodistus Ei työkokemusta

Tilannekuvaus

Henkilömme ollessa 18-vuotias, hänen vanhempansa joutuivat auto-onnettomuuteen ja jäljelle jäi vain suurikokoinen perintö. Vanhempiansa poismeno jätti tähän nuoreen mieheen arvet ja hän ajautui sellaisiin ystäväpiireihin, joissa päihteet tulivat osaksi juhlimista. Mittava perintö takasi juhlimisen ja huomaamattaan henkilömme käytti enemmän ja enemmän päihteitä, kunnes elämä alkoi luistaa alta. Hän kuitenkin päätti tehdä täyskäännöksen tavatesaan merkityksellisen ihmisen. Nyt tasapainon löytäminen on vaikeaa mutta hän haluaa olla parempi ihminen toisen takia. Henkilö on käynyt lukion loppuun, mutta hänellä ei ole aavistustakaan mitä hän haluaisi ”isona” tehdä.

Vanhemmiltaan jäänyt talo, sekä rahat auttavat elämän takaisin raiteilleen saamista, mutta ystävien norkoilla päihtyneenä henkilömme kotona, ei hänellä ole hyvä olla. Salaa henkilömme toivoisi, että hän pääsisi piireistä pois, mutta sosiaalinen tarve ajaa hänet jälleen juhliin ja tasapaino horjuu.

Voimavarot

Tärkeä henkilö
Päätäväisyys
Sisu

Haaveet / unelmat

Parisuhde, kaveripiiristä pois pääsy, päihteettömyys.